

בעזה ש"ת

קונטרס

מ"א ד' אברהם

לתולדותיהם וקורות חייהם
של זקינו אבות המשפחה
לבית אייזנשטיין והמסתעף

בעזהשי"ת

קונטרס

"מילי דאבות"

לתולדותיהם וקורות חייהם
של זקיננו אבות המשפחה
לבית אייזנשטיין והמסתעף

אדר א' תשע"ט

פתח דבר

אמרו חז"ל (קידושין ע:): "אמר ר' חמא ברבי חנינא כשהקב"ה משרה שכינתו, אינו משרה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל".

ובילקוט שמעוני (במדבר רמז תרפד) איתא: "בשעה שקיבלו ישראל את התורה, נתקנאו אומות העולם בהן מה ראו להתקרב יותר מן האומות, סתם הקב"ה פיהן ואמר להן: הביאו לי ספרי יוחסין שלכם כשם שבני מביאין".

ומוצאים אנו כי בני ישראל בכל הדורות עסקו בסידור יחוסם, וכמו שפירש רש"י על הפסוק (במדבר א, יח) 'ואת כל העדה הקהילו וגו' ויתילדו על משפחותם' – "הביאו ספרי יחוסיהם". גם בעזרא (ב, סב) ובנחמיה (ז, סד) ובדברי הימים (א' ט, א; ועוד) מצאנו כי בני ישראל עסקו בסדר יחוסם.

וז"ל הגה"ק ר' שבתי שעפטל בן השל"ה הק' זי"ע (בצוואתו בסו"ס שלה"ק, אות א): "מן הראוי שכל איש יעשה סדר יוחסין לזרעו ולזרע זרעו שיהיה לאות ולמשמרת... שתדעו מי אתם ומי אביכם, וכן תצוו אתם לבניכם ובניכם לבניהם עד עולם, כי אין הקב"ה משרה שכינתו אם לא על ידי מיוחסים שבישראל".

מעלה נוספת הקיימת בידיעת סדר היחוס, הוא שע"י זה מתעוררים ללכת בדרכי האבות, ומשתדלים להידבק באורחותיהם הישרים.

וכבר אמר שלמה המלך ע"ה בשיר השירים (א, ח) 'צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים', ופירש רש"י "התבונני בדרכי אבותיך הראשונים שקבלו תורתי ושמרו משמרתי ומצוותי, ולכי בדרכיהם".

ואלו הם דבריו הקדושים והנוראים של רבינו יונה ז"ל, בפתח ספרו שערי העבודה:

"הפתח הראשון הוא, שידע האדם העובד ערך עצמו, ויכיר מעלתו ומעלת אבותיו, וגדולתם וחשיבותם וחבתם אצל הבורא יתברך, וישתדל ויתחזק תמיד להעמיד עצמו במעלה ההיא ולהתנהג בה תמיד, בכל יום ויום יוסיף אומץ לקנות מעלות ומדות אשר יתקרב בהם לבוראו וידבק אליו, ואם היה ראשיתו מצער, אחריתו ישגא מאוד.

"ויעשה אשר לא יבושו אבותיו מדרכיו וממעשיו כפי כחו והשגת ידו. ויצא לו מזה כי כאשר יתאזה תאזה ויעלה בלבבו גאווה לעשות דבר שאינו הגון, יבוש מעצמו ויבוש מאבותיו, וישיב

לנפשו ויאמר אדם גדול וחשוב כמוני היום שיש בי כמה מעלות טובות רמות ונשאות, ושאני בן גדולים בן מלכי קדם, איך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקים ולאבותי כל הימים. ואם חלילה וחם לא יכיר מעלתו ומעלת אבותיו, נקל יהיה בעיניו ללכת בדרכיו הפריצים להגלות נגלות כאחד הנבלים למלאות תאותו בחיקו, כאשר אמר המשל: כל מי שאינו מתבייש מנפשו, אין לנפשו ערך בעיניו.

"על כן האיש העובד ישתדל תמיד להשיג ערכו וערך הצדיקים והחסידים, ומעלתם חשיבותם וחיבתם לפני השם יתברך ודביקותם, ויבין וישכיל וידע כי יוכל להשיג מעלתם וחשיבותם, כאשר יעבוד כמותם כל ימי חייו ועתותיו ושעותיו ורגעיו כפי כחו והשגתו, כמו שנאמר 'כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו', כי האל יתברך אינו מבקש מבני אדם כי אם לפי כוחם כאשר יתבאר בעז"ה וגם האבות ז"ל לא עבדוהו כי אם לפי כוחם והשגתם", עכל"ק.

תחילת עריכת קונטרס זה נעשה בס"ד אחר שנתתי אל לבי לדרוש ולחקור תולדות אבותי ע"ה, ובמשך הזמן התרכז אצלי חומר ניכר ונכבד, ואמרתי לסדר כל הדברים על מכונם ולקבצם תחת פונדק אחד, ולהוציאו לאור לבני המשפחה החשובה למען ידעו תולדות אבותיהם ושורש משפחתם הרמה למעלה בקודש.

לתועלת הענין כדי להקל על הקורא נבוא כאן במילים אחדות לבאר סדר ואופן עריכת הקונטרס בס"ד:

בתחילה בא בו סדר היחוס של אבות המשפחה עד לרבותינו הראשונים והאחרונים ולמעלה בקודש (מפני אהבת הקיצור וכדי שיהיה הכל באופן אחיד כתבנו בדרך כלל על כל אחד שם התואר "הג"ר"), ואחר כך באו בו תולדות זקנינו הנזכרים בענף א' (שהם אבות המשפחה היותר קרובים) לפי הסדר בו הם נזכרים בסדר היחוס, והוא מחולק כסדר דלהלן:

חלק א' - לדמותו של רבי יעקב חיים אייזנשטיין זצ"ל

(1) מאמר שנכתב בידי נכדו הג"ר שבתי דב רוזנטל שליט"א בספר 'תורת ציון' עם הוספות.

(2) עובדות ופנינים מפי ספרים וסופרים.

חלק ב' - לבית אבותיו של רבי יעקב חיים זצ"ל

(1) הוריו - רבי דוב מאיר אייזנשטיין ז"ל ומרת הדסה ע"ה

(2) הורי רד"מ - רבי יעקב ז"ל מקארלין ומרת רבקה ע"ה

(3) הורי מ' הדסה - רבי מרדכי גד ברנשטיין ז"ל ומרת חנה פייגא ע"ה, ואבותיהם

(4) הגאון בעל שלחן שלמה ז"ל - זקינו של רבי מרדכי גד ברנשטיין ז"ל

חלק ג' - לבית אבותיה של מרת חיה לאה ע"ה, א"ח רי"ח אייזנשטיין זצ"ל

(1) רבי צבי הירש טרכטנברג ז"ל ומרת רחל ע"ה

(2) הורי רצ"ה - רבי אברהם יצחק ז"ל ומרת חיה טויבא ע"ה

(3) הורי ר' אברהם יצחק - רבי צבי הירש ז"ל ומרת ליבא ע"ה

(4) הורי מ' רחל - רבי שמואל מוניא זילברמן ז"ל ומרת פייגא נחמה ע"ה

(4) הורי מ' פייגא נחמה - רבי אורי שבתי ז"ל הדיין ומרת הינדא ע"ה

וזאת למודעי, כי השתדלתי לחקור ולברר בס"ד כל פרט ופרט עד כמה שהשיגה ידי הכהה, ע"י בירור אצל בני המשפחה החשובים ואצל חברה קדישא דפרושים וחסידים ובמרכז מידע הר הזיתים, ובעוד מקורות שונים.

בהזדמנות זו אביע את תודתי העמוקה לכל אחד מבני המשפחה החשובה, כל אחד בשמו הטוב יבורך, אשר נהגו בי טובת עין ותרמו רבות מאוצר ידיעותיהם בכלל ובפרט. ישלם ה' פעלם, ותהי משכורתם שלימה מן השמים.

וכאן המקום לבקש מכל מי שיש בידו הארות והערות, תיקונים והוספות וכדו', נא יפנה למס' 02-9994632, למען יצא דבר נאה ומתוקן מתחת ידינו, וכל תגובה תתקבל בברכה.

יה"ר מלפני אבינו שבשמים, י-ה זכות אבות יגן נא עלינו, ונזכה ללכת בדרכיהם הישרים ולצעוד בעקבות אורחותיהם, ולהמשיך את שלשלת הזהב לתפארת אבותינו ע"ה, ויהיו מליצי יושר בעדינו להוושע בכל מילי דמיטב, עד ביאת גואל צדק בב"א.

המו"ל

י. א. שיינפלד

מילי דאבות

סדר היחוס של אבות המשפחה
לבית אייזנשטיין והמסתעף

בכל מקום שיש ספק בדבר צויין סימון כזה*

ענף א'

(א) הגה"צ ר' יעקב חיים אייזנשטיין זצ"ל - זו' מרת חיה לאה [בראשא] ע"ה (חותנו באות ח)

(ב) בן הג"ר דוב מאיר אייזנשטיין - זו' מרת הדסה (חותנו באות ד)

(ג) בן הג"ר יעקב אייזנשטיין מקארלין וירושלים עיה"ק - זו' מרת רבקה (ב"ר משה)

הג"ר דוב מאיר אייזנשטיין (אות ב) - זו' מרת הדסה

(ד) חתן הג"ר מרדכי גד ברנשטיין - זו' מרת חנה פייגא (חותנו באות ז)

(ה) בן הג"ר משה דוב (ב"ר מרדכי) מאוזדא וירושלים עיה"ק - זו' מרת בריינא

הג"ר מרדכי גד ברנשטיין (אות ד)

(ו) מצאצאי הג"ר שלמה זלמן מירקש אב"ד ור"מ מיר - בעל שלחן שלמה (יחוסו בענף ב)

הג"ר מרדכי גד ברנשטיין (אות ד) - זו' מרת חנה פייגא

(ז) חתן הג"ר אברהם יוסף מבריסק וירושלים עיה"ק - זו' מרת שיינא רחל (ב"ר צבי)

הגה"צ ר' יעקב חיים אייזנשטיין זצ"ל (אות א) - זו' מרת חיה לאה [בראשא] ע"ה

(ח) חתן הג"ר צבי הירש טרכטנברג - זו' מרת רחל (חותנו באות יא)

(ט) בן הג"ר אברהם יצחק פרוש-טרכטנברג - זו' בזיוו"ש מרת חיה טויבא (ב"ר יוסף)

(י) בן הג"ר צבי הירש (ב"ר יוסף) פרוש משקלאוו וירושלים עיה"ק - זו' מרת ליבא

הג"ר צבי הירש טרכטנברג (אות ח) - זו' מרת רחל

(יא) חתן הג"ר שמואל מוניא (ב"ר אברהם יצחק¹) זילברמן מפינסק וירושלים עיה"ק - זו' מרת פייגא נחמה

(יב) חתן הג"ר אורי שבתי (ב"ר חיים) מאושמינא, דיין בירושלים עיה"ק - זו' בזיוו"ר מרת הינדא

ענף ב'

יחוס הג"ר שלמה זלמן מירקש אב"ד ור"מ מיר בעל שלחן שלמה² (א, ו)

(א) הג"ר שלמה זלמן מירקש אב"ד ור"מ מיר בעל שלחן שלמה (חותנו באות לט)

(ב) בן הג"ר יהודה לייב מירקש ממיר - זו' מרת מירקא (חותנו באות לד)

(ג) בן הג"ר שלמה זלמן מייזליש אב"ד מאהליב (חותנו באות טז)

(ד) בן הג"ר שמחה בונים מייזליש ממאהליב (חותנו באות י)

(ה) בן הג"ר יהודה לייב מייזליש מקראקא³

(ו) בן הג"ר שמחה בונים מייזליש מקראקא - זו' מרת דרעזיל (חותנו באות ט)

(ז) בן הג"ר אברהם מייזליש מפראג פו"מ ור"מ בקראקא

¹ ב"ר דוב.

² עפ"י הקדמת המחבר לספר שלחן שלמה; סדר היחס שבסו"ס מאמר מרדכי (ווארשא תרס"ב); דעת קדושים (פטרבורג תרנ"ז); אלף מרגליות (ירושלים תשנ"ג); כתב היחס שבסו"ס אבן שלמה (ירושלים תרמ"ז); ס' עטרת פז (לר' מרדכי ווייץ מקאליש, פרק ו' הערה יד); איגרת היחס שבר"ס חידושי וכללות הרז"ה (ירושלים תרמ"ה); ועוד.

³ בזיוו"ש חתן ש"ב רבי מנחם נחום (ב"ר משה) מייזליש מדפיס בקראקא.

(ח) בן הג"ר יוסף אבי משפחת מייזליש

הג"ר שמחה בונים מייזליש מקראקא (אות ו) - **זו' מרת דרעזיל**

(ט) חתן רבינו **הג"ר משה איסרליש** אב"ד ור"מ קראקא - **הרמ"א** (יחוסו בענף ד)

הג"ר שמחה בונים מייזליש ממאהליב (אות ד)

(י) חתן הג"ר שלמה זלמן קאצינעלנבויגן אב"ד לוקעווע - **זו' מרת רבקה** (חותנו באות יד)

(יא) בן הג"ר אברהם אברשקי ר"מ בבריסק ואב"ד ווראניק (חותנו באות יג)

(יב) בן השר **הג"ר שאול וואהל מבריסק** (יחוסו בענף ג)

הג"ר אברהם אברשקי מבריסק (אות יא)

(יג) חתן הקצין הג"ר אברהם אלפרש מפוזנא

הג"ר שלמה זלמן קאצינעלנבויגן אב"ד לוקעווע (אות י) - **זו' מרת רבקה**

(יד) חתן דודו הג"ר יעקב

(טו) בן השר **הג"ר שאול וואהל מבריסק** (הנ"ל אות יב)

הג"ר שלמה זלמן מייזליש אב"ד מאהליב (אות ג)

(טז) חתן הג"ר יוסף דרשן ודיין בפוזנא (בעל יסוד יוסף) - **זו' מרת שפרינצא** (חותנו באות כ)

(יז) בן הג"ר שלמה קאליפארו אב"ד לונטשיץ

(יח) בן הג"ר ישראל שמואל קאליפארו מקראקא (בעל ישמח ישראל)

(יט) בן הג"ר שלמה קאליפארו (הרופא) מאיטליה וקראקא

הג"ר יוסף דרשן ודיין בפוזנא (בעל יסוד יוסף) (אות טז) - **זו' מרת שפרינצא**

(כ) חתן הג"ר נפתלי הירץ גינצבורג אב"ד פינסק וסלוצק (חותנו באות לב)

(כא) בן הג"ר יצחק אייזיק גינצבורג מוורמייזא ופולין

(כב) בן הג"ר שמעון גינצבורג אב"ד ור"מ פפד"מ (חותנו באות לא)

(כג) בן הג"ר יעקב גינצבורג אב"ד ור"מ פרידבורג - **זו' מרת שרה** (חותנו באות כח)

(כד) בן הג"ר אשר אהרן [לעמיל] גינצבורג

(כה) בן הקצין הג"ר שמעון גינצבורג הגדול מפוזנא - **זו' מרת הענדל**

(כו) בן הג"ר אברהם

(כז) בן הג"ר יחיאל מפורטו

הג"ר יעקב גינצבורג אב"ד ור"מ פרידבורג (אות כג) - **זו' מרת שרה**

(כח) חתן דודו הג"ר אליעזר גינצבורג - **זו' מרת מלכה** (חותנו באות ל)

(כט) בן הקצין הג"ר שמעון גינצבורג הגדול מפוזנא (הנ"ל אות כה)

הג"ר אליעזר גינצבורג (אות כח) - **זו' מרת מלכה**

(ל) חתן רבינו **הג"ר משה איסרליש** אב"ד ור"מ קראקא - **הרמ"א** (יחוסו בענף ד)

הג"ר שמעון גינצבורג אב"ד ור"מ פפד"מ (אות כב)

(לא) חתן הקצין הג"ר משה האם

הג"ר נפתלי הירץ גינצבורג אב"ד פינסק וסלוצק (אות ב)

(לב) חתן⁴ הג"ר משה ר' לייזר⁵ (= ב"ר אליעזר) פו"מ בוילנא ובריסק
(לג) חתן הג"ר [נפתלי] צבי הירש פאס פו"מ בקראקא - זו' מרת רבקה (ב"ר נתן מענדל)

הג"ר יהודה לייב מירקש ממיר (אות ב) - **זו' מרת מירקא**

(לד) חתן הג"ר צבי הירש (ב"ר גרשון) אב"ד ראקאו - זו' מרת לאה
(לה) חתן (לא נודע שמו) - זו' מרת דינה
(לו) חתן הג"ר נפתלי צבי הירש הלוי עפשטיין (ר' הירש פראגער)
(לז) בן הג"ר שלמה הלוי עפשטיין⁶
(לח) בן אחר בן לרבינו אהרן הלוי מברצלונה - **הרא"ה** (יחוסו בענף ה)

הג"ר שלמה זלמן מירקש אב"ד ור"מ מיר בעל שלחן שלמה (אות א)

(לט) חתן בזיוו"ר הג"ר חיים הכהן אב"ד ור"מ סמארגאן והגליל
(מ) בן הג"ר אריה לייב הכהן
(מא) בן הג"ר קלונימוס הכהן אב"ד נעמרוב

ענף ג'

ייחוס השר הג"ר שאול וואהל מבריסק (ב, יב-טו)

(א) השר הג"ר שאול וואהל פו"מ בבריסק - זו' מרת דבורה (חותנו באות י)

(ב) בן הג"ר שמואל יהודה קאצינעלנבויגן אב"ד ור"מ פאדובה, וויניציאה - זו' מרת אוגלא
(ג) בן רבינו הג"ר מאיר קאצינעלנבויגן אב"ד ור"מ פאדובה - **מהר"ם פאדובה** - זו' מרת
חנה (חותנו באות ו)

(ד) בן הג"ר יצחק מקאצינעלנבויגן
(ה) מגזע רבינו שלמה יצחקי - **רש"י הק'** (יחוסו בענף ז)

הג"ר מאיר קאצינעלנבויגן אב"ד ור"מ פאדובה - מהר"ם פאדובה - זו' מרת חנה (אות ג)

(ו) חתן הג"ר אברהם הלוי מינץ אב"ד ור"מ פאדובה
(ז) בן רבינו הג"ר יהודה הלוי מינץ אב"ד ור"מ פאדובה - **מהר"י מינץ**
(ח) בן הג"ר אליעזר הלוי ממיינץ⁷
(ט) מגזע רבינו שלמה יצחקי - **רש"י הק'** (יחוסו בענף ז)

השר הג"ר שאול וואהל פו"מ בבריסק (אות א) - **זו' מרת דבורה**

(י) חתן הג"ר דוד דרוקר פו"מ בבריסק

⁴ וי"א שהיה חתן ר' מאיר וואהל-קאצינעלנבויגן מבריסק (בן השר ר' שאול וואהל), וי"א שהיה חתן ר' יהודה וואהל (בן השר ר' שאול וואהל הנ"ל), וי"א שהיו לו שני זיווגים, ויש בזה עוד גירסאות.

⁵ וראה בסוף ספר "חנוכת התורה החדש" (בירורים, עמ' שו ואילך) מה שכתב אודות ייחוס ר' משה ר' לייזר הנ"ל.

⁶ במגילת יוחסין שבסו"ס אבן שלמה הנ"ל כותב "זקני מו"ה נפתלי צבי הירש (פראגער) הנ"ל היה בן הגאון הגדול המפורסם מו"ה שלמה הלוי עפשטיין, והי' אב"ד דק"ק טעמסעוו" (אולי טאמשוב), ע"כ. ולא ברור על מי משניהם קאי "והי' אב"ד דק"ק טעמסעוו".

⁷ יש אומרים שהיה נכד רבינו אליעזר ב"ר יואל הלוי ממגנצא - הראבי"ה, שהיה נכד הראב"ן.

ענף ד'

ייחוס רבינו הג"ר משה איסרליש אב"ד ור"מ קראקא - הרמ"א (ב, ט-ל)

(א) רבינו הג"ר משה איסרליש אב"ד ור"מ קראקא - הרמ"א (חותנו באות ו-יג)

(ב) בן הג"ר ישראל איסרל פו"מ בקראקא - זו' מרת דינה מלכה (חותנו באות ה)

(ג) בן הג"ר יוסף פו"מ בקראקא - זו' מרת גיטל

(ד) חתן הג"ר משה אויערבאך מרעגענסבורג פו"מ בקראקא

הג"ר ישראל איסרל פו"מ בקראקא (אות ב) - זו' מרת דינה מלכה

(ה) חתן הג"ר אלעזר ליפמן (הייגרליך) מקראקא

רבינו הג"ר משה איסרליש אב"ד ור"מ קראקא - הרמ"א (אות א) - זו' בזיוו"ר מרת גאלדא⁸

(ו) חתן בזיוו"ר הג"ר שלום שכנא אב"ד ור"מ לובלין

(ז) בן הג"ר יוסף יוסקא שור מהורבשוב ולובלין - זו' מרת גאלדא

(ח) בן הג"ר שלום שכנא שור מברסק ולבוב

(ט) בן הג"ר יצחק שור

(י) בן הג"ר שלום אב"ד ור"מ ווינא וניישטאט (מהר"ש מנוישטט מרביתיו של המהרי"ל)

(יא) בן הג"ר יצחק זעקל ר"מ בניישטאט

(יב) מגזע רבינו יוסף בכור שור - הר"י מאורלייניש מבעלי התוס' (יחוסו בענף ו)

רבינו הג"ר משה איסרליש אב"ד ור"מ קראקא - הרמ"א (אות א) - זו' בזיוו"ש מרת קרענדל⁹

(יג) חתן בזיוו"ש¹⁰ הג"ר משה עברליש (ב"ר מנחם מן מפראג) פו"מ בקראקא

(יד) חתן הג"ר אברהם חיות (ר' עברל אלטשולר) פו"מ בפראג (אבי בעל אפי רברבי וחותן

המהר"ל בזיוו"ר)

(טו) מגזע חסידי פרובינצא

(טז) מגזע רבינו שלמה יצחקי - רש"י הק' (יחוסו בענף ז)

ענף ה'

ייחוס רבינו אהרן הלוי מברצלונה - הרא"ה (ב, לח)

(א) רבינו אהרן הלוי מברצלונה - הרא"ה

(ב) בן רבי יוסף הלוי (חותנו באות י)

(ג) בן רבי בנבנשתי הלוי

(ד) בן רבי יוסף הלוי

(ה) בן רבינו זרחיה הלוי - הרז"ה בעל המאור

(ו) בן רבי יצחק הלוי

(ז) בן רבי זרחיה הלוי

(ח) בן רבי שם טוב הלוי

(ט) בן אחר בן* לשמואל הנביא ע"ה (יחוסו בענף ט)

⁸ וממנה בתו אשת רבי אליעזר גינצבורג.

⁹ וממנה בתו אשת רבי שמחה בונים מייזליש.

¹⁰ כן הוא בקובץ ישורון י"ג (עמ' תשיט), עפ"י כתב יחוס עתיק. וי"א שבזיווג שני נשא את בת רבי מרדכי גרשון כ"ץ (אבי השארית יוסף).

רבי יוסף הלוי (אבי הרא"ה) (אות ב)

- (י) חתן רבינו אהרן מלוניל
- (יא) בן רבינו משולם (רבו של הראב"ד בעל ההשגות)
- (יב) בן רבינו יעקב מלוניל
- (יג) מזרע דוד המלך ע"ה (יחוסו בענף ח)

ענף ו'

יחוס רבינו יוסף בכור שור - הר"י מאורלייניש מבעלי התוס' (ד, יב)

(א) רבינו יוסף בכור שור - הר"י מאורלייניש מבעלי התוס'

- (ב) בן רבי יצחק
- (ג) בן הנדיב רבי יוסף מקינון
- (ד) משבט יוסף הצדיק ע"ה

ענף ז'

יחוס רבן של ישראל רבינו שלמה יצחקי - רש"י הקדוש

(א) רבינו שלמה יצחקי - רש"י הקדוש

- (ב) בן רבי יצחק צרפתי
- (ג) בן רבי שלמה
- (ד) בן (או נכד) רבי אליקים
- (ה) בן (או נכד) רבי אהרן הרופא
- (ו) בן (או נכד) רבי אברהם
- (ז) בן (או נכד) רבי יוסי
- (ח) בן (או נכד) רבי מניומי
- (ט) בן (או נכד) רבי ינאי
- (י) בן (או נכד) רבי יוסי
- (יא) בן רבי נחמן
- (יב) בן (או נכד) רבי יוחנן
- (יג) בן (או נכד) רבי יהושע זמרי
- (יד) בן (או נכד) התנ"א רבי יוחנן הסנדלר
- (טו) נכד* דור רביעי להתנ"א רבן גמליאל הזקן¹¹
- (טז) בן רבי שמעון
- (יז) בן הלל הזקן
- (יח) משבט בנימין בן יעקב ע"ה
- (יט) ומצד אמו מזרע שפטיה (ושם אמו אביטל)
- (כ) בנו החמישי של אדונינו דוד המלך ע"ה (יחוסו בענף ח)

¹¹ אבי רבן שמעון מעשרה הרוגי מלכות אבי רבן גמליאל אבי רבן שמעון אבי רבינו הקדוש רבי יהודה הנשיא מסדר המשנה.

ענף ח'

יחוס אדונינו דוד המלך ע"ה

(א) דוד מלך ישראל ע"ה

(ב) בן ישי (חותנו באות יב)

(ג) בן עובד

(ד) בן בועז - אבצן (שם אשתו רות המואביה)

(ה) בן שֶׁלֶמָה - שלמון

(ו) בן נחשון - נשיא שבט יהודה

(ז) בן עמינדב

(ח) בן רם

(ט) בן חצרון - יפונה

(י) בן פרץ

(יא) בן יהודה בן יעקב ע"ה (שם אשתו אם פרץ - תמר בת שם בן נח)

ישי ע"ה (אות ב) - שם אשתו נצבת

(יב) חתן עדאל

(יג) מצאצאי בצלאל

(יד) בן אורי

(טו) בן חור

(טז) בן כלב (חותנו באות כא)

(יז) בן חצרון-יפונה

(יח) בן פרץ

(יט) בן יהודה

(כ) בן יעקב אבינו ע"ה

כלב ע"ה (אות טז) שם אשתו מרים הנביאה

(כא) חתן עמרם

(כב) בן קהת

(כג) בן לוי

(כד) בן יעקב אבינו ע"ה

דוד מלך ישראל ע"ה (אות א) - שם אשתו (אם שלמה המלך) בת שבע

(כה) חתן אליעם

(כו) בן אחיתופל

דוד מלך ישראל ע"ה (אות א) - שם אשתו (אם שפטיה) אביטל

ענף ט'

יחוס אדונינו שמואל הנביא ע"ה

(א) שמואל הנביא ע"ה

(ב) בן אלקנה

(ג) בן ירוחם

(ד) בן אליהוא - אליאב - אליאל
 (ה) בן תוחו-נחת
 (ו) בן צוף
 (ז) בן אלקנה
 (ח) בן מחת
 (ט) בן עמשי
 (י) בן אלקנה
 (יא) בן יואל
 (יב) בן עזריה
 (יג) בן צפניה
 (יד) בן תחת
 (טו) בן אסיר
 (טז) בן אביאסף
 (יז) בן קרח
 (יח) בן יצהר
 (יט) בן קהת
 (כ) בן לוי
 (כא) בן יעקב אבינו ע"ה

ענף י'

י"חוס אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב ע"ה

(א) יעקב אבינו ע"ה - נשותיו רחל לאה בלהה וזלפה אמותינו ע"ה

(ב) בן יצחק אבינו ע"ה - אשתו רבקה אמנו ע"ה

(ג) בן אברהם אבינו ע"ה - אשתו שרה אמנו ע"ה

(ד) בן למך	(ד) בן תרח
(טו) בן מתושלח	(ה) בן נחור
(טז) בן חנוך	(ו) בן שרוג
(יז) בן ירד	(ז) בן רעו
(יח) בן מהללאל	(ח) בן פלג
(יט) בן קינן	(ט) בן עבר
(כ) בן אנוש	(י) בן שלח
(כא) בן שת	(יא) בן ארפכשד
(כב) בן אדם הראשון - ושם אשתו חוה	(יב) בן שם
יצירי כפיו של הקב"ה	(יג) בן נח - ושם אשתו נעמה

מילי דאבות

חלק התולדות
של האישים הנזכרים
בענף א'

הגה"צ ר' יעקב חיים אייזנשטיין זצ"ל - זו' מרת חיה לאה [בראשא] ע"ה (א, א)

אמרו עליו על הגה"צ ר' נפתלי אמסטרדאם זצ"ל, שמצאו באמתחתו "קבלה" מקורית מעניינת - הוא מתעתד להחזיר את כל ישראל למוטב. כאשר שאלו אותו היאך הוא חושב לבצע קבלה זאת, השיב רבי נפתלי, שבדעתו היה לקבל עליו לשמור בקפדנות יתירה את כל ההלכות שבשולחן ערוך על כל פרטיהן ודקדוקיהן, ולשמש בזה "שולחן ערוך חי", אשר כל מי שירצה לקיים את התורה יוכל לראות בו דוגמה חיה של יהודי שלם וללמוד ממנו כיצד לחזור למוטב ('תנועת המוסר' ח"ב עמ' 274).

אמירה נאה זאת ראויה להאמר להערכת דמותו הנשגבה והמקורית של אחד ממקורביו של רבי נפתלי בערוב ימיו, יקיר ירושלים, הגאון הצדיק רבי יעקב חיים אייזנשטיין זצ"ל.

ענוותן ושפל ברך היה, תלמיד חכם, מרביץ תורה, בעל מעלות ומידות יקרות, איש ההלכה הצרופה, "שולחן ערוך י"ד", אשר שמר בקפדנות על כל תג וקוץ, בשקט ובצניעות ירושלמית למופת, בבחינה של "אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם", אבל "בכל הארץ יצא קום ובקצה תבל מיליהם". בני ירושלים ויחידי סגוליה זוכרים אותו לטובה ולברכה כאיש ההלכה והמעשה. שמו מהולל בפי ישרים ובשפתי צדיקים וזרעו לברכה.

רבי יעקב חיים אייזנשטיין

זקני ירושלים יודעים לספר נפלאות מהליכות חייו של רבי יעקב חיים, שהיו רפודות תום ויושר. גדול היה בתורה, מוחו חריף ועמוק, שקדן עצום היה ולא פסק מלהגות בתורה תמיד, עשה בה לילות כימים ולא פסק פומיה מגירסא. את מקום לימודו קבע בישיבת מאה שערים בה למד ברציפות קרוב לחמישים שנה, בצילו של הרב מדובראוונא רבי שאול חיים הלוי הורביץ זצ"ל. היה אומר שם שיעורים דבר יום ביומו לפני חברים מקשיבים, בחורי חמד אשר הסתופפו בצילו ושמעו לקח מפיו, פה מפיק מרגליות. העידו כמה מתלמידיו שהיה מטעים להם את דברי התוס', כך שהלימוד היה ערב לחיכם ויהי בפיהם כדבש מתוק. את שיעוריו לא החסיר אף פעם, ואף קור ושלג לא מנעוהו מלהשמיע שיעוריו ברבים. אף בימי חליו היה עושה את דרכו הארוכה לישיבה, וכששאלוהו פעם לפשר הדבר ענה ואמר כי קבע שיעור עם אחד מבני הישיבה וכל חיותו הוא מאותם השעות של השיעור. עפ"י בקשתו של הרב מדובראוונא היה משמיע גם שיעור יומי בגמרא לפני קבוצת בעלי בתים בביהמ"ד כלילת שאול במאה שערים.

יחד עם זאת החזיק בעמוד החסד וההטבה עם הבריות. מחונן היה בעט סופר מהיר, ידע לעתר ולרצות ולהציג בעיות וענינים בצורה אמנותית בכתב ידו היפה להפליא. דבר זה היה נצרך מאד, שכן מעשרה קבין של עניות ודלות נטלה ירושלים תשעה. עניים ואביונים, מסכנים וחלכאים

שחרו פניו בבקשת עזרה, והוא שימש להם לפה, הציג את בעיותיהם בצורה יסודית, וערך עבורם מכתבים למקומות הדרושים, ולרבים צמחה מכך הישועה. ידיו לא היו אסורות, ורגליו לא לנחושתיים הוגשו. היה פונה ומבקש, כותב וחותם, ממליץ ודורש, והכל, מתוך ענוה אמיתית טהורה ומתוך רצון לעזור ולהושיע.

בני שכונת שערי חסד הבחינו, כי מדי ערב שבת היה רבי יעקב חיים מזדרז ללכת לבית המדרש הגדול בשכונה כדי להגות בתורה עד זמן התפילה. אך לא היתה זאת לימוד תורה לבד, היה בזה משום 'תורת חיים ואהבת חסד', שכן בכיסו היה פטיש קטן, וכאשר איש לא היה רואה היה עובר מספסל לספסל, מסטנדר לסטנדר, והיה מכה על כל המסמרים הבולטים, מתוך חשש שמא מישהו יקרע את בגדי השבת...

כמו כן עמל להשיג לאחרים הלוואות רבות, וגם עסק ב"הקדשות" להשיג דירות לעניים, וניהל אותם שלא על מנת לקבל פרס.

מלבד זאת חונן ר' יעקב חיים במידות תרומיות רבות אשר לא בניקל למוצאם. מידת הסבלנות ואי ההקפדה על הזולת היתה בו במידה ניכרת, כאשר מימיו לא פגע באיש ולא הקפיד על שום אדם, אלא קיבל כל אחד בסבר פנים יפות, היה שמח בחלקו, וקיבל יסורים באהבה.

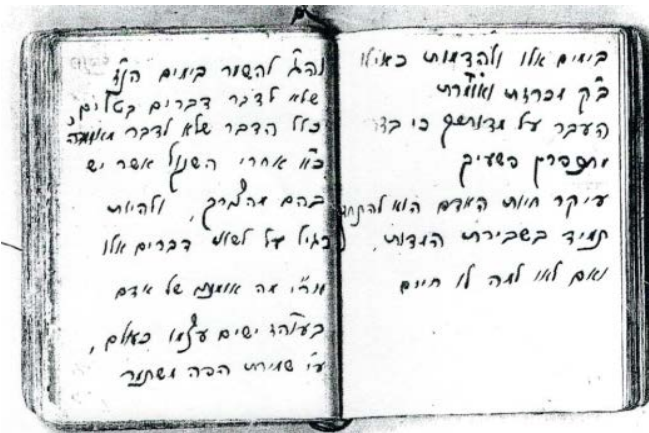
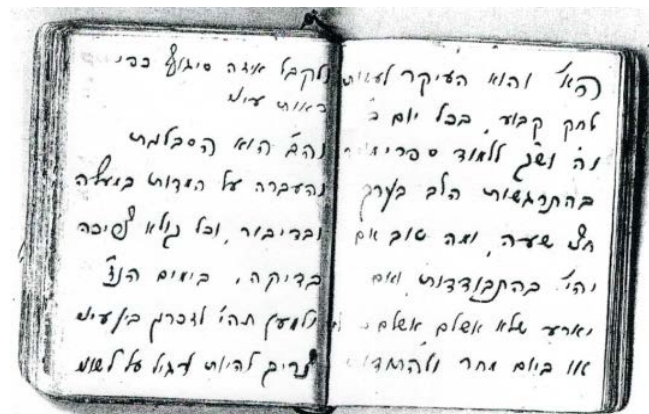
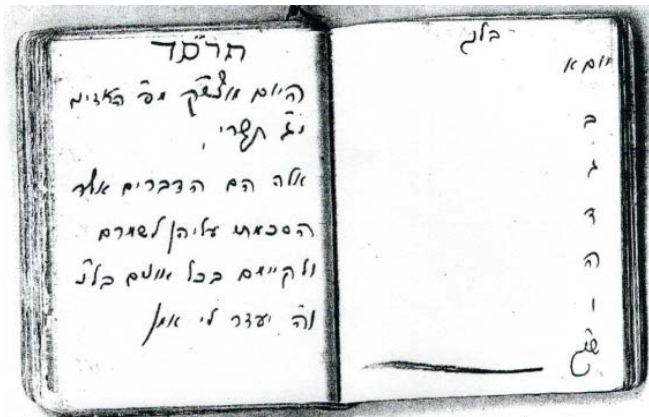
לתקופה מסויימת ניאות לקבל על עצמו שליחות מטעם ישיבת מאה שערים, בה למד מרבית שנותיו, ואשר אביו, הרה"ג רבי דוב מאיר אייזנשטיין זצ"ל היה ממייסדיה ומנושאי עולה, במיוחד בעת המלחמה העולמית הראשונה. לישיבה היה משרד לאוסף כספים בבריסק ששימש מקור ההכנסה העיקרי. ראשי הישיבה הטילו עליו לנסוע לבריסק כדי לפקוח עין על פעילות המשרד.

קשה היה לו לעזוב את ביתו ואת מולדתו, אולם חזקו עליו דבריהם של ראשי הישיבה אשר מטה ידם בסערת הימים, ומשום תלמוד תורה דרבים, נטל מקלו ותרמילו וגדד לבריסק בשליחות של מצוה לחזק בריחי שעריה.

בעת שהותו בבריסק היה יוצא ונכנס בביתו של גאון ישראל רבי חיים הלוי סאלאוויצקי זצ"ל, שהיה פטרונם של מוסדות התורה בירושלים והיה לו לאחיעזר ואחיסמך בכל הענינים. דמותו ואישיותו של החכם הירושלמי הצנוע מצאו חן בעיניו של הגאון הבריסקאי¹² שבקשו ללמוד תורה עם בנו היניק וחכים יצחק זאב, מי שנתפרסם לימים כ"גאון מבריסק" אשר סלל מסילות להוגי תורה והורה דרכי תורה לאלפים. רבי יעקב חיים ניאות לבקשה ולימדו תורה כל ימי שהותו בעיר עד שעזב את בריסק וחזר לירושלים עיר מולדתו.

רבי יעקב חיים זצ"ל חי כל ימיו בחשבון. כל דיבור וכל מעשה, הכל היה מחושב מראש, וסוף מעשה במחשבה תחילה. נוהג היה להתקרב לאישי המוסר הדגולים שהתגוררו ב"חצר שטרויס" בשכונת מוסררה על גבול העיר העתיקה והיה אווז בשולי גלימתם.

¹² מסופר כי בבית בריסק (הגר"ח או הגרי"ז) אמרו עליו ש"הוא יודע ללמוד".

קטעים מפנקס חשבון הנפש שנת תרס"ד

בית המוסר בחצר שטרויס, ממנו צמחה אח"כ ישיבת אור חדש, הוקם בשנת תרנ"ז בהשראתו של הגאון הצדיק רבי שמחה זיסל מקלם זצ"ל תלמידו של הגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל, באמצעות תלמידיו הדגולים רבי ברוך ריטובער מרקוס ורבי שמואל הלל שיינקר, בנו של הצדיק הנודע רבי אברהם שיינקר זצ"ל מקובנא תלמידו של רבי ישראל סלנטר זצ"ל.

חצר שטרויס ריכזה את אוהדי תנועת המוסר והיא התנהלה עפ"י שיטתו של רבי שמחה זיסל זצ"ל מקלם. תורה ומוסר נפגשו שם. החצר קיבלה תוספת חזוק כאשר עלו לשכון כבוד בה רבי יצחק בלאזער זצ"ל (בשנת תרס"ד) ורבי נפתלי אמשטרדאם זצ"ל (בשנת תרס"ו). בחצר חשובה זו, היו משמיעים את שיחותיהם הנוקבות, בקול דממה דקה שנשמעה היטב אצל כל מי שאזניו היו קשובות.

ביחוד התקרב לרבי נפתלי אמשטרדאם אשר האציל מהודו על קבוצה מצומצמת ונבחרת של צעירים ירושלמיים, קרובם לדרכי המוסר וחשבון הנפש והדריכם במסילה העולה בית קל. אך בעצם התחיל רבי יעקב חיים לכתוב את פנקסי "חשבון הנפש" כבר בשנת תרס"ג, דהיינו שלוש שנים לפני שעלה רבי נפתלי לירושלים.

זכה רבי יעקב חיים זצ"ל גם ל'עזר כנגדו', רעייתו הצדקנית חיה לאה ע"ה בת הג"ר צבי הירש טרכטנברג, היתה דמות מופת של נשים צדקניות של הדור שעבר, 'אשת חיל' במלוא מובן המושג.

היא נטלה על עצמה את עול הבית ונטתה שכמה לסבול עול תורה. בזכותה יכול היה בעלה להיות שקוד ללמוד תורה, לעלות במעלות צדיקים ולעסוק במתן צדקה וחסד. היא כלכלה את ביתם ע"י חנות מכולת זעירה אשר ניהלה בשכונת שערי חסד, וכמו"כ היתה מייצרת מצרכי מזון שונים פודינג "רענן" וכן גבינות שונות. היא גם ניהלה בית חינוך לנערות בביתה, שם לימדו תורה, דינים ומלאכות בית.

בעת מלחמת העולם הראשונה, כאשר רעב כבד שרר בעיר וכלתה פרוטה מן הכיס, חגרה בעוז

מתניה ותאמן זרועותיה. היא קבעה מושבה בכפר הערבי הקטן ביתון בסמוך להר הצופים, ושהתה שם זמן ממושך יחד עם בתה בת השבע, מינא [רוזנטל] ע"ה. מדי בוקר היו השתיים סובבות ברפתות ורואות כיצד חולבים את הפרות, מהם היתה מייצרת מוצרי גבינה. מדי יום ביומו היתה שולחת לירושלים את מעשה ידיה, ובתה פייגא טויבא (טייבל) [קרויזר] ע"ה היתה מוכרת את תוצרת החלב לתושבי השכונה, והם היו למחיה ליהודי ירושלים מדי הרעב, ומקור פרנסה למשפחה. כפר ערבי זעיר זה הפך בזכותה למקום מקלט ליהודים מירושלים שהיו מכונים 'פראירים' - משתמטים מהצבא הטורקי. הם הסתתרו שם בחסותה, ומצאו מנוח לנפשם עד יעבור זעם...

שלשת בנותיהם נישאו לתלמידי חכמים וזכו להקים דורות מפוארים, רבנים, דיינים, ראשי ישיבות והמוני בני תורה יראים ושלמים, הממשיכים את שרשרת הדורות ברוב פאר והדר, בצניעות ובענווה כפי המטבע שטבעו הסבא והסבתא בחייהם הנשגבים. בתם הבכורה פייגא טויבא (טייבל) ע"ה נישאה לרב הצדיק הירושלמי הגאון רבי אליהו צבי קרויזר זצ"ל שהיה ידוע בעיה"ק כגאון וצדיק יסוד עולם. היו שהפליגו ואמרו שהיה אחד מל"ו הצדיקים שבדור, לשמו נרקמו אגדות רבות ולא עת האסוף כעת.

בתם השניה, מינא ע"ה, נישאה לגאון רבי יצחק רוזנטל זצ"ל, ראש מדרש בני ציון לחקר תורת ארץ ישראל שעורך שמונה עשרה כרכי "כרם ציון". הוא הגבר הקים עולה של תורה בארץ ישראל. בבית מדרשו גדלו וצמחו גאוני הדור בעלי התריסין בסדר זרעים. רבי יצחק היה גם עסקן ציבורי ופרנס רחום, גומל חסד בכל גופו ובכל מאודו, אזניו היו קשובות לשמוע אנקת דלים ופעל ככל יכלתו לעזור ולרחם.

הבת השלישית, צביה ע"ה, נישאה להרה"ג רבי יצחק שוב זצ"ל. ת"ח מופלג, מאנשי אמנה ומיחידי הסגולה בירושלים, שקדן גדול בתורה, איש חי ורב פעלים לצדקה וחסד, עסקן ציבורי דגול אשר שמו לברכה בקרב בני ירושלים.

כולם זכו להקים בתים נאמנים בישראל, וראו בנים ובני בנים, משפחות מסועפות של למדנים תלמידי חכמים ויראי השם, הממשיכים לשאת בכבוד את נזר המשפחה, הבנים מהיום 'עטרה לאבות' והאבות משמשים 'עטרה לבנים'.

בנותיהם של רבי יעקב חיים ומרת חיה לאה אייזנשטיין ע"ה הצטיינו בזריזות ובחריצות, במידת השתיקה ובהעברה על המידות.

קשה היום לתאר את תנאי החיים של ירושלים בסערות המלחמות שהשתרגו ועלו על צוואריה. גם בימים של זלעפות רעב, במלחמה העולמית השניה ובמלחמת השחרור, כאשר היו חסרים מצרכים יסודיים כלחם ומים, היו בנותיהם של רבי יעקב חיים וחיה לאה מצליחות להכין 'מטעמים' עבור אורחים, מקליפות ומירקות שגדלו בחצרות הבתים, אך לעצמן היו מסתפקות במועט שבמועט, בעצם יבשה וצנומה, ותמיד היתה צהלה בפניהם. וכבר המליץ אחד מהגדולים: "מאשר שמנה לחמו", הלחם שהוא אוכל הוא שמן וטוב, אבל "והוא יתן" - לאחרים הוא נותן "מעדני מלך".

נתקיים בו ברבי יעקב חיים מאמר חז"ל "האמנם אלם" תלמוד לומר "צדק תדברון". הוא שם עצמו כאילם לא יפתח פיו, אבל בדברי תורה היה מדבר הרבה עם חבריו ועם תלמידיו, ופעם עמד בויכוח בענין שיעורי תורה עם הגה"צ רבי דוד בהר"ן זצ"ל. רבי דוד מצא ראייה בפירוש המשניות להרמב"ם במסכת עדיות ששיעור ביצה הוא כפי השיעור הנהוג והמקובל מדורי דורות, ואילו רבי יעקב חיים סבר כי במה שאפשר להחמיר צריכים וחייבים להחמיר. הם התחילו לשוחח בנושא זה במוצאי שבת לאחר ההבדלה, ושקעו בשיחה וביכוח הילכתי כשכל אחד מביא תלי תלים של ראיות, וכך מבלי משים עבר עליהם הלילה בשיחה תורנית, עד לתפילת שחרית כותיקין...

רבי יעקב חיים הלך כל ימיו בצידי דרכים ועבד את הקב"ה בתום ככל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו, והיה איש ירושלים ומיחידי הסגולה בקרתא דשופריא. הורתו בקדושה, חייו בקדושה, וכל חייו שרשרת אחת של קדושה וטהרה. שכן הוא נולד בחג הפסח תרל"ח, חי כל ימיו בחצרות בית ה' בתוככי ירושלים, וגם נתעלה לעולם שכולו טוב בחג הסוכות תש"ה.

כמה מתאימים היו דברי המספד אשר קשר לו הגה"צ המקובל רבי חיים לייב אויערבאך זצ"ל בהלוייתו שהתקיימה ביום א' דחזה"מ סוכות, בהסבירו דברי חז"ל שהתירו הספד לתלמיד חכם במועד כי "אין מועד בפני תלמיד חכם", שכיון שגם התלמיד חכם אין לו מועד ללימודו, כמו שראינו אצל הנפטר שתמיד היה עוסק בתורה, לכן גם אין מועד בפני תלמיד חכם.

* * *

משנת העשרים וחמש לחייו עד שנת החמשים שנה, ניהל "פנקס חשבון הנפש". בחג הפסח תרס"ג החל לכתוב קבלות שקיבל על עצמו בעניני תורה ובעניני קניית מידות וכפיית היצר. וכך כתב:

"חג הפסח תרס"ג, יום מלאת לי לא"י כ"ה שנה. בדבר סדר הלימוד, עלתה הסכמתי להשים לי למטרה בלי נדר, להיות בקי בחמש מאות דפים גמרא ולהשגירם לכל הפחות ארבעים זימנן במשך שלשה שנים מהיום, ומאלו המסכתות: ברכות, שבת, עירובין, ביצה, חולין".

קופסה קטנה עשויה מעץ היתה לו לסבא רבי יעקב חיים זצ"ל, והיתה הקופסא סגורה היטב ונעולה במנעול. בני ביתו ידעו כי בתיבת סתרים זאת שמור אוצר גדול וחשוב שהיה יקר לו מאד. איש מבני הבית לא העיז לדבר עמו על אודות האוצר הגנוז. היו שחשבו כי יש בו מטמון יקר. אחרים ניחשו שיש שם שטרות 'קושאנים' על אדמות בשכונת 'רמה' ליד 'בית איקסא' הסמוכה ל'נבי סמואל', שכן אביו רבי דוב מאיר זצ"ל היה מהמתעסקים באגודה להקמת ישוב יהודי במקום זה. זה אומר בכה וזה אומר בכה, אך הדבר היה בגדר תעלומה.

הסוד נתגלה רק בחול המועד סוכות שנת תש"ה, כאשר עלה רבי יעקב חיים לישיבה של מעלה. חתניו לוקחי בנותיו פתחו יחד את תיבת "האוצר", ואכן הם סונוורו מן הברק העצום שהאיר ובקע מהאוצר, שהיה מלא וגדוש של "אבנים יקרות" שלא יסולאו בכתם אופיר. היו אלו פנקסים זעירים שבהם נוהג היה לערוך חשבון הנפש ומאזן של שכר והפסד רוחני על עבודתו בתורה, במוסר ובמידות, במשך עשרים וחמש שנה.

דף מפנקס חשבון הנפש שנת תרע"ט

(מתוך מאמרו של נכדו הג"ר שבתאי דב רוזנטל שליט"א בספר 'תורת ציון', ירושלים תשנ"ה (ראה שם עוד בענין פנקסי חשבון הנפש הג"ל); ספר 'מפי השמועה' (לר"ג לוצקין) ח"ד פרק רכט; ועוד)

* * *

סיפר ר' ניסן שוב שליט"א: פ"א הלכתי ללימוד משניות ביא"צ של ר' יעקב חיים, והיה שם אחיו ר' יהושע לייב אייזנשטיין, והתחילו ללמוד משניות כנהוג מאות י', נזעק ר' יהושע לייב: "קראו לו גם רפאל", הלכו לשאול את בתו טייבל [קרויזר], ומיד אמרה: "מה, לא לומדים גם את אותיות רפאל?", וזה הי' חידוש לכולם שקראו לר' יעקב חיים "רפאל יעקב חיים".

למד ולימד תורה מתוך הדחק כל ימיו, בשקידה עצומה.

עד כמה היו מושגיו רק בלימוד התורה, סיפר הגר"ד אויערבאך שליט"א גאב"ד טבריה, שבילדותו ביקשו ר' יעקב חיים טובה כל שהיא - שיעזור לו להסתדר במקוה, ואמר לו כשאצא מהמקוה אשלם לך! כשיצאו נכנס איתו להגר"א שול ולימדו סימני הרמב"ם בתחילה לזכור ספריו (כלילת יופי (ירושלים תשע"ח) עמ' 436).

למד שמונה שנים בחברותא עם הגה"צ ר' דוד בהר"ן זצ"ל מחצות ליל עד הבוקר ביחד עם רבי שלמה ברוורמן זצ"ל, כמו כן ליבנו יחד את שיעורי המצוות (מהגר"נ שוב שליט"א, ומודפס גם באורח דוד עמ' תקכו). וכשנפטר ר' יעקב חיים הלך ר' דוד בהר"ן ללוותו אף שכבר היה בערוב ימיו (אורח דוד עמ' תקמה).

רבי דוד יצחק (איטשע) אלטשולר זצ"ל (שהי' דר בשכונת כרם) סיפר פעם שלמד עם ר' יעקב חיים במשך 23 שנה חברותא, אמר לו אחיינו הגר"ר אברהם דוד רוזנטל זצ"ל (רבה של 'שערי חסד') - א"כ מסתמא למדתם את כל הש"ס, וענה לו כן, ומסכת נדרים למדנו פעמיים (מהגר"נ שוב שליט"א).

היה כל ימיו ממשיכי הוותיקין, כשאחר התפילה היה מוסר למתפללים שיעור גמ' או משניות, ובשעה שמונה בבוקר היה הולך ללמוד בישיבת מאה שערים, ורעייתו היתה שולחת אתו בבוקר ארוחת צהרים בתוך הפאטשיילע (מטפחת בד) והיה חוזר לבית בערב (מהגר"נ שוב שליט"א).

כמו כן מסר שיעורים לבחורים צעירים בישיבת מאה שערים בעמקות ובסגנון הישיבות. כשראה ספר ישיבתי מתלמידי הגר"ש שקאפ זצ"ל מאד נהנה מזה ואמר לנכדו הגר"מ קרויזר (לימים הגאון הגדול ראש ישיבת פרעשבורג וסקווער ובעל "דבר המלך" זצ"ל) שיעיין בזה (מהגר"מ קרויזר זצ"ל).

הי' תלמידו של רבי זרח ברוורמן והי' קרוב אליו מאד, והי' מתייעץ עמו בכל דבר (מהגר"מ קרויזר זצ"ל).

במשך תקופה קצרה ניהל ר' יעקב חיים את משרד ישיבת תורת חיים בעיר העתיקה, ונודע בצדקותו וישרותו.

היה שנתיים בעיר בריסק בשליחות ישיבת מאה שערים¹³, ונפגש עם הגר"ח זצ"ל ואמר לו שמרגיש שאינו עושה את מלאכתו נאמנה ורוצה לחזור לא"י, אמר לו הגר"ח מי שמרגיש שאינו עושה הוא ראוי לעשות (מהגר"מ קרויזר זצ"ל). וכשהגר"ז זצ"ל הגיע לא"י אמר שרוצה לפגוש את ה"למדן הירושלמי" (מפי אחיינו ונכדו הגר"מ אייזנשטיין זצ"ל בעל 'נטעי אדם').

צעק לילדים "לכם יש עלקטרי (- תאורת חשמל) תוכלו יותר טוב להתפלל" (מהגר"מ קרויזר זצ"ל). אבל הוא עצמו לא הי' לו עלקטרי בביתו עד יומו האחרון (מהגר"נ שוב שליט"א).

¹³ שמעתי מהגר"ר חיים (ב"ר זונדל) קרויזר שליט"א, שזקנתו מרת טייבל (ב"ר יעקב חיים) ע"ה סיפרה לו שנולדה בקארלין (כנראה כששהה אביו ר' יעקב חיים בחו"ל לטובת ישיבת מאה שערים), והיא נולדה בשנת תרס"ב (ולפי זה היה ר' יעקב חיים בחו"ל בשנים אלו).

בסוף ימיו התגורר ר' יעקב חיים בשכונת "כנסת" - בתי ברוידא בירושלים עיה"ק, ולאחר פטירתו ירש את דירתו נכדו הגה"צ ר' זונדל קרויזר זצ"ל.

בצפרא דשבתא היה קורא בתורה בביהכנ"ס שבבית החולים שערי צדק ברח' יפו. ביום פטירתו (א' דסוכות תש"ה) נחלש וביקש מנכדו ר' דוב מאיר קרויזר שיקרא במקומו. לאחר שקרא נכנס הנכד לביתו שבבתי ברוידא הסמוכה לומר לו שקיים את בקשתו, לפני שיצא הקשה לו ר' יעקב חיים קושיא חזקה שעלתה במוחו בלימודו זה עתה וביקשו וביקשו שיחשוב על תירוץ הגון שכן השאלה מטרידה אותו ואין לו עליה יישוב הגון. ר' דוב מאיר המשיך לבית הוריו שקוע בשאלה שנשאל, עודנו בדרך השיגו אותו שלוחים לבשרו על פטירת הסבא זצ"ל (כלילת יופי עמ' 437).

מחידושי תורתו המובאים בשמו מצינו בספר באר יצחק (לר' שלום לייב אייזנבאך) (חולין פרק ח' אות ב), ובספר תכלת מרדכי (להג"ל) (מקוואות פרק ט' משנה א; ושם טהרות פרק ג' משנה ו). זו מרת חיה לאה ע"ה נפטרה ביום י"ב מנ"א תש"ו.

בנותיהם היו: מ' פייגא טויבא (טייבל) [נקראה פייגא ע"ש אחות אמה (פייגא נחמה) שנפטרה בנערותה¹⁴] - נישאת להגה"צ ר' אליהו צבי קרויזר; מ' מינא [נקראה ע"ש הסבא רבי שמואל מונין] - נישאת להג"ר יצחק רוזנטל; ומ' צביה [נקראה ע"ש הסבא ר' צבי טרכטנברג] - נישאת להג"ר יצחק אליעזר שוב.

בן הג"ר דוב מאיר אייזנשטיין - זו' מרת הדסה (א, ב)

ממייסדי ומנהלי ת"ת וישיבת מאה שערים¹⁵. היה מתלמידיו ושומעי לקחו של גאון ישראל השרף מבריסק מהרי"ל דיסקין זי"ע בשיעורו הקבוע בביתו. כן היה מקבוצת תלמידי מרן המהריל"ד שנשלחו לייסד את העיר פתח תקוה. נפטר כבן שישים בערך ביום כ"ח טבת תרע"ט.

רעייתו מרת הדסה ע"ה (שנקראה הַדָּס) היתה מפורסמת בצדקותה, וכאשר חלתה הרבנית רעייתו של המהריל"ד, חפצו הרבה נשים צדקניות לזכות ולהכין לו את מאכליו, אך הוא סמך רק עליה מחמת צדקותה וזהירותה בכשרות המאכלים. מרן המהריל"ד זי"ע הכיר לה טובה על טרחתה זו, ובירכה שיהיו צאצאיה תלמידי חכמים. נפטרה כבת נ"ז בערך ביום כ"ו אייר תרע"ז.

(מתוך ספר 'נטעי אדם' (ירושלים תשע"ב) עמ' תיג, ועוד)

בניהם היו: ר' יעקב חיים; ר' יהושע לייב (נולד בשנה הראשונה לפטירת המהריל"ל דיסקין, והיה הילד הראשון בירושלים שנקרא על שמו. אביהם של הג"ר דב מאיר זצ"ל מחברי מערכת 'אוצר

¹⁴ יש לציין שגם שתי זקנותיה - ה"ה מ' חנה פייגא (אשת ר' מרדכי גד ברנשטיין) ומ' חיה טויבא (אשת ר' אברהם יצחק טרכטנברג) נפטרו שתיהן בשנת תרס"ב סמוך ללידתה, ואולי נקראה גם על שמן.

¹⁵ ר' דוב מאיר נתייתם בילדותו מאביו ר' יעקב (שהיה מחסידי קארלין) ונתגדל אצל דודו שהיה מהפרושים, וע"כ השתייך רד"מ במשך הזמן יותר לפרושים (מפי נכדו הג"ר דוב מאיר (ברי"ל) אייזנשטיין זצ"ל). (אך מתחילה היה לו איזה שייכות לחסידי קארלין בירושלים עיה"ק, כגון בשנת תרל"ה הוא רשום במפקד כולל חסידי קארלין בירושלים, ובשנת תרמ"ז הוא חתום עם חסידי קארלין בירושלים על מינוי ר' יעקב מנדלבוים (בן הרב מטוראו) לשו"ב דעתם).

הפוסקים' ובעל 'נטעי אדם'¹⁶, ושל יבלחט"א הג"ר צבי שליט"א מר"י תפארת ציון; ור' אלתר משה יוסף ז"ל. מכנותיהם היו: מרת מינדל מרים - נישאת לר' נח נפתלי סמיט (בנם היה הרה"ח ר' מאיר דוד בן שם זצ"ל); ובת נוספת שנישאת לר' משה שפירא מירושלים ופתח תקוה (נודע כמופלא ובקי בתחום השעונים, והיה מומחה להתקנת שעוני שמש)¹⁷.

בן הג"ר יעקב אייזנשטיין מקארלין וירושלים עיה"ק - זו' מרת רבקה (ב"ר משה) (א, ג)

היה מחסידי הרה"ק הבית אהרן מקארלין זי"ע. נולד בשנת תקצ"ז לערך, עלה מקארלין לירושלים עיה"ק בסביבות שנת תרי"ב, כאן נשא את זוגתו מרת רבקה בשנת תרט"ו לערך, נפטר בצעירותו כבן שלשים בין תרכ"ד לתרכ"ז¹⁸.

זוגתו מרת רבקה (ב"ר משה) מסאדיגורא, נולדה בסאדיגורא בערך בשנת ת"ר, עלתה לארץ הקודש בשנת תר"ז לערך, נפטרה אחרי תר"נ.

הג"ר דוב מאיר אייזנשטיין (א, ב) - זו' מרת הדסה, חתן

הג"ר מרדכי גד ברנשטיין - זו' מרת חנה פייגא (א, ט)

בשנת תר"י לערך חי בעיר בריסק יהודי ירא שמים ושמו ר' אברהם יוסף, ולו בת בגיל שתים עשרה שנה ושמה פייגא. עמד יהודי זה ושידכה עם בחור טוב בנו של אחד מן הסוחרים האמידים שבעיר, וברוב פאר ערכו חגיגת האירוסין. בשעת כתיבת התנאים דרשה הנערה בתוקף לרשום במפורש שהחתונה תתקיים בירושלים עיר הקודש שהיה אז ככפר נידח ומנותק כמעט לחלוטין מהעולם של אז, אך לחתן המיועד לא קסמה דרישה זו ולא התכוון כלל לקיימה, וסבר שעד למועד החתונה שנדחתה לשלש שנים תתבגר ותשנה דעתה. שלשת השנים חלפו ועברו, ובימים שלפני החתונה הזכירה הכלה את התנאי המפורש הזה, דבר שהרתיע את החתן. לאחר משא ומתן ארוך ומייגע והתייעצויות עם הרב, בוטלו האירוסין בויתור מלא ומחילה גמורה איש לרעהו ומשפחה למשפחה. או אז הבהירה הנערה להוריה שחפצה לעלות לארץ ישראל חזק ומנוי וגמור אצלה, ולעולם לא תתחתן בחוץ לארץ, הוריה שלא יכלו לעמוד מנגד מכרו כל רכושם ועלו לאניה שהפליגה ליפו.

¹⁶ ר' דוב מאיר זה היה אח"כ לחתנו של ר' יצחק רוזנטל שהיה חתנו של ר' יעקב חיים אייזנשטיין, ובכך היה גם אחיינו וגם נכדו של ר' יעקב חיים זצ"ל.

¹⁷ ר' דוב מאיר היה גם דודו של ר' משה שפירא, בהיות אביו של ר' משה - ר' ישראל אשר שפירא - חתנו של ר' מרדכי גד ברנשטיין - שהיה גם חותנו של ר' דוב מאיר אייזנשטיין. (זוגתו של ר"מ שפירא נפטרה בצעירותה בלי ילדים, ושוב לא נישא בעלה עוד).

¹⁸ בהר הזיתים (חלקת וואהלין ישן) נמצא מצבתו של 'החסיד מ' יעקב ז"ל מקארלין' שנפטר ביום כ"ב תמוז תרכ"ז, וכן נזכר בפנקס חברה קדישא דכולל וואהלין. ואולי הוא ר' יעקב דנן שנפטר באותה תקופה, וכן גם היה שייך לכולל חסידים וואהלין.

באותו זמן, בעיירה אוזדא שבפלך מינסק, היה יהודי בשם ר' משה דוב, דיין העיירה. היו לו כמה ילדים אשר לאסונו הגדול נקטפו בעודם בקטנותם. ר' משה דוב הנ"ל פנה לרבה של העיר מינסק לייעצו מה לעשות שיהיו לו ילדים חיים וקיימים, ייעצו הרב לקבל עליו שהילוד הבא תתקיים חתונתו בירושלים ושם יגורו, ור' משה דוב קיבל עליו. ר' משה דוב שהיה עני מרוד ומחוסר אמצעים כספיים לנסיעה עד ארץ ישראל, החל לקמץ מכספו מאז שנולד לו הילוד הבא שנקרא בשם מרדכי גד, כשהגיע הנער מרדכי גד לגיל שש עשרה עלה ר' משה דוב ואשתו עם בנו מרדכי גד על אניה שהפליגה ליפו. באותה נסיעה באניה זו היו גם הנערה פייגא עם הוריה. הנסיעה מנמל אודיסה שבים השחור עד יפו ארכה אז כשלשה חדשים, ובינתיים הספיקו המשפחות להכיר אחת את השניה היטב, וברדת המשפחות בחוף יפו שבארץ ישראל נערך מיד חגיגת האירוסין של הנער מרדכי גד עם הנערה פייגא, ואחר האירוסין המשיכו לירושלים ברכיבה על גבי חמורים בנסיעה שארכה שלשה ימים, והחתונה נערכה לשמחת הנערה פייגא בירושלים עיר הקודש.

החלטתה הנחושה של האשה פייגא לא פג ממנה אף לאחר שנים, כשביקש בעלה ר' מרדכי גד ברנשטיין לצאת למשך מספר שנים לחוץ לארץ לצרכי עסקים, לא הסכימה בשום אופן, והזכירה לו התנאי שהתנו בשעת החתונה שייגורו רק בירושלים. הם פנו לרבה של ירושלים (כפי הנראה היה זה הג"ר שמואל סלאנט זצ"ל), שהתיר לו לצאת מארץ ישראל עד פחות משנה וחצי שהם ששה חדשים נסיעה הלך וחזור ופחות משנה שהייה בחוץ לארץ.

תאריך עלייתם לארץ ישראל היה כ"ה מרחשון תרי"ג, והם נהגו לחוג יום זה מדי שנה בשנה. פעם קרה שר' מרדכי גד לא הספיק להגיע לירושלים עם שקיעת החמה, שאז היו נוהגים לנעול שערי העיר העתיקה מפחד שודדים, ונשאר ללון בשדה מחוץ לעיר העתיקה, לאחר שסידר לו איזה מחסה וגדר של אבנים מחשש חיות טרף, ובבוקר כשפתחו את השערים נכנס לעיר ובירך הגומל, היה זה ביום כ"ה מרחשון שהוא אף תאריך עלייתם ארצה, ומאז היה יום כ"ה מרחשון חג כפול עבורם.

(מתוך 'לוח למאה ועשרים שנה' שהו"ל נכדו ר' אברהם חיים ברנשטיין ז"ל, ועוד)

ר' מרדכי גד היה ראש בעלי הדקדוק ובעלי הקוראים בירושלים בתקופתו, והוא נודע בירושלים כאמן מומחה ביחוד בקריאת התורה ובדקדוק. כן היה מלמד תשב"ר בביתו שבעיר העתיקה ליד מקום המקדש (מאוחר יותר שימש כמלמד בת"ת מאה שערים). נפטר ביום י"ד מרחשון תר"ס. זוגתו מרת חנה פייגא נפטרה ביום כ"ז תשרי תרס"ב.

מצאצאיהם של ר' מרדכי גד ומרת חנה פייגא ע"ה: ר' ישראל יעקב; ר' נחום יצחק; מרת הדסה אשת ר' דב מאיר אייזנשטיין; מרת נחמה אשת ר' ישראל אשר שפירא; חתנו ר' דוד הכהן מסלאנים וירושלים; וחתנו ר' יצחק (כ"ר יעקב זבולון) מוסאיוף.

בן הג"ר משה דוב (ב"ר מרדכי) מאוזדא וירושלים עיה"ק - ז' מרת בריינא (א, ה)
תלמיד חכם ויושב אוהלים, נולד בסביבות תקע"ה לערך באוזדא (פלך מינסק), משם עלה לירושלים בשנת תרי"ג, בה נפטר ביום כ' שבט תרמ"א.

הג"ר מרדכי גד ברנשטיין (א, ט), מצאצאי

הג"ר שלמה זלמן מירקש אב"ד ור"מ מיר - בעל שלחן שלמה (א, ט)

הגאון רבי שלמה זלמן מירקש זצ"ל נולד כנראה בסביבות שנת ת"פ לאביו ר' יהודה לייב מירקש - שמש ונאמן הקהילה במיר.

בשנת תק"ח כבר השתתף רש"ז בועד רבני ופרנסי מדינת ליטא בזעלווא, והסכים שם עם כלל הרבנים על הסידור עם כוונות האר"י ז"ל שהדפיס אז הג"ר אריה לייב הלוי עפשטיין מקניגסברג בעל הפרדס. כנראה כבר אז היה רש"ז אב"ד בעיירה מסויימת (אולי במיר).

בשנת תקי"ד אנו מוצאים אותו במיר, כמו שכתב בספרו "אלו שרשרות העבותות": "זה החילוק הגדתי בחנוכה תקי"ד ל"ב בב"ה הגדול דקהילתינו ק"ק מיר יצ"ו, כשהייתי מרביץ תורה בק"ק הנ"ל".

כנראה בשנת תקכ"ו עדיין היה משמש כאב"ד מיר. בנוסף לתפקידו כאב"ד היה גם ר"מ ומרביץ תורה במיר משך שנים רבות.

בשנת תקכ"ט אנו מוצאים שכבר עבר רש"ז ממיר לעיר הגדולה קניגסברג שבאשכנז, שם נתקבל כ"מגיד ודרשן בבית הכנסת", וכמו"ן לצד האב"ד הג"ר אריה לייב הלוי עפשטיין - בעל הפרדס.

נראה כי רש"ז מרמז על סיבת עזיבתו את הרבנות במיר בפרט ואת ליטא בכלל, משום שלא מצא שם כדי פרנסתו ופרנסת בני ביתו, כפי שמעיד בעצמו בהקדמתו לשלחן שלמה: "אך בדורינו בעוה"ר שרבו הצרות וצרה אל צרה נגשת בדאגת הפרנסה הכבידה מאד, ממש בנפשינו נביא לחמנו".

באותה שנה הוציא לאור בקניגסברג את ספרו הראשון "דרוש ההספד - דרוש התוכחה".

בשנת תק"ל עבר רש"ז לפרנקפורט דאודר עם אשתו ובתו. נראה שמטרת עקירתו לשם היתה כדי לעסוק בפרסום ספריו. בשנת תקל"א הו"ל בפפד"א את ספרו "אלו שרשרות העבותות", ואת ספרו שעל שמו התפרסם "שלחן שלמה", בהסכמת גדולי דורו המפליגים הרבה בשבח המחבר.

על פי ספר דעת קדושים (עמ' 207) חזר אחר כך רש"ז לקניגסברג, שם נפטר ביום כ"ח תשרי תקל"ד, וקברו נמצא לצד קבר האב"ד הג"ר אריה לייב עפשטיין בעל הפרדס, שנפטר כחצי שנה לאחר מכן¹⁹.

מבניו אחריו ידועים לנו: בנו ר' צבי הירש מברעסלוי ומינסק; בנו (או נכדו) ר' נפתלי הערץ אב"ד נעשוויז; בתו מרת ריינע אשת ר' משה ריינעס (אבי משפחת ריינעס); בתו מרת שפרינצא אשת ר'

¹⁹ מצינו עוד שני גירסאות לענין מקום ותאריך פטירתו: בספר "עיר ווילנא" (עמ' 169) כותב שרש"ז נפטר בפפד"א ביום כ"ח תשרי תקל"ה, ולפי ספר "תולדות משפחת גינצבורג" (עמ' 68) נפטר בקניגסברג ביום כ"ה כסלו תקל"ה.

בנימין וואלף גינצבורג פו"מ בוילנא; בתו מרת חנה אשת ר' זאב וואלף (ב"ר דוד) מק"ק קאמן; בתו אשת ר' יעקב הוטנער; ובתו אשת ר' מרדכי (ב"ר דוד) ממיר וברסק.

מספריו וכתביו: "דרוש ההספד ודרוש התוכחה" (קניגסברג תקכ"ט) - הספדים ודרשות; "אלו שרשרות העבותות" (פפד"א תקל"א) - חידושים עמ"ס שבת וכתובות; ספרו הנודע "שלחן שלמה" (פפד"א תקל"א; ואח"כ עם קצת שינויים ע"י ר' חיים נח אייזנשטאט בתוספת "מסגרת השלחן" - ילקוט מדברי גדולי האחרונים שנכתבו מזמן המחבר עד תקופה זו - ווארשא תרל"ח; מאז יצאו לאור עוד כמה מהדורות המבוססים על מהדורה השניה - ווארשא תרמ"ב; ירושלים תשל"א; ברקלין תשמ"ט; ירושלים תשס"ד); "מנורת שלמה" (י"ל לאחרונה מכת"י, ירושלים תשס"א) - פירושים על התורה ע"ד פרד"ס; ומכתביו שנותרו בכתב יד הם: "כסא שלמה" - על הג"ך ע"ד פרד"ס; "מטתו של שלמה" - דרושים ופירושים רחבים על התורה. צוואתו נדפסה בספר "אשר יצוה" - צוואות גאוני אשכנז (ירושלים תשס"ד).

ספר "שלחן שלמה" הוא מן הקיצורים הראשונים שנתחברו על השלחן ערוך, וכדוגמת "שלחן ערוך הרב", "חיי אדם", ו"קיצור שלחן ערוך" שנתחברו מאוחר יותר, ואולי אף שימש כיסוד לשלשה ספרים אלו.

בספרו זה נדפסו הסכמותיהם של רבני ליטא מפורסמים: הסכמתו של הג"ר רפאל הכהן מאה"ו, הכותב עליו "הרב המאור הגדול המפורסם המופלג בתורה וביראה... אשר מעודו היה מתושבי בית המדרש לפרישין פרוש מדרבנן, ולא מש מתוך אהלו של תורה". והוא מוסיף, שבדרך כלל הוא נזהר מלהסכים על הדפסת ספרים חדשים, אך "אדעתא דגברא רבה דכוותיה יצאתי חוץ מגדרי לכבודו".

גם הג"ר שאול אב"ד ור"מ פפד"א קורא על המחבר דין: "גברא רבא איקלע לאתרין, גברא דכולא ביה גדול בתורה... מוכתר בנימוסו ויחוסו מצדי צדדים, דין רפיש מדבית אבי התעודה הגאון רמ"א ז"ל, קא אתי גברא וקאי אעיקרא, וכל משפחת בית אבותיו כולם אנשים דשמא וידועים למקומותם במושבותם... הוא ניהו הרב המאוה"ג המופלג הגאון הישיש כבוד מהור"ר שלמה בהרב ה"ה החסיד מהור"ר יהודא ליב מירק"ש ז"ל, וכל ימיו היה יושב בשבת תחכמוני ומקומו מושכר לו עיר ואם בישראל ק"ק מירא במדינת ליטא...".

כמו כן מעוטר הספר בהסכמותיהם של הג"ר שמואל אב"ד ווילנא ואביו הג"ר אביגדור אב"ד ראזינא.

את חשיבותו הרבה של הספר ניתן לראות ממה שרבינו החפץ חיים זצ"ל מרבה לצטט משמו בספרו "משנה ברורה" (בעיקר בח"א וח"ג) כשמונים פעמים.

(עפ"י מאמרו המקיף של ר' משה יעקב אסקוט - קובץ ישורון לה; ועוד)

הג"ר מרדכי גד ברנשטיין (א, ד) - זו' מרת חנה פייגא, חתן

הג"ר אברהם יוסף מבריסק וירושלים עיה"ק - זו' מרת שיינא רחל (ב"ר צבי)
(א, ז)

נולד בבריסק בשנת תקס"ג לערך, משם עלה עם בני ביתו לירושלים בשנת תרי"ג. תלמיד חכם ויושב אוהלים. שימש כחזן וש"ץ בביהמ"ד "אהבת ציון" דכולל הו"ד (- הולאנד ודייטשלאנד) בירושלים עיה"ק (לאחר פטירתו מילא את מקומו כחזן ביהמ"ד הנ"ל - בנו ר' חיים מרדכי). נפטר בירושלים ביום כ"ח תמוז תרכ"ג. זוגתו מרת שיינא רחל נולדה בפניסק או בקארלין בשנת תק"ע לערך, עלתה עם בעלה לארה"ק, נפטרה בירושלים ביום כ"ה טבת תרל"ז.

הגה"צ ר' יעקב חיים אייזנשטיין זצ"ל (א, א) - זו' מרת חיה לאה [בראשא] ע"ה, חתן
הג"ר צבי הירש טרכטנברג - זו' מרת רחל (א, ח)

תלמיד חכם וגדול בתורה, עדין נפש ויקר רוח, חזן וסופר כולל פרושים (כולל רייסן) בירושלים. מהמלמדים החשובים במאה שערים בשנותיה הראשונות, מצויין במעלות ובמידות נשגבות. נפטר ביום ג' טבת תרנ"א כבן ארבעים. זוגתו מרת רחל נפטרה ביום כ"ב כסלו תרע"ו.

מצאצאיהם היו: ר' אורי שבתי טרכטנברג, סופר כולל פרושים בירושלים (גידל את אחותו חיה לאה אחר פטירת אביו), בשנת תרס"ה היגר לארה"ב ושם נפטר; ר' דב בערל טרכטנברג, שעבר אח"כ לארה"ב; זקנתינו מרת חיה לאה ע"ה; ובת נוספת - פייגא נחמה שנפטרה בילדותה.

בן הג"ר אברהם יצחק פרוש-טרכטנברג - זו' בזיוו"ש מרת חיה טויבא (ב"ר יוסף) (א, ט)

ראש משפחת טרכטנברג בירושלים עיה"ק. נולד בשקלאוו (ליטא) בסביבות תקע"ה לערך, בסביבות שנת תק"פ/תקפ"ו עלה עם אביו לצפת, והיה מהיחידים ששרדו את הרעש בצפת בשנת תקצ"ז בה איבד את אשתו הראשונה וילדיו. אחר הרעש היה כפי הנראה בטבריה שם נשא את זוגתו השניה מ' חיה טויבא ע"ה, ומשם עלה לירושלים עיה"ק בה נתמנה (בשנת תקצ"ט) לחזן וסופר כולל הפרושים בעיה"ק.

בסוף הספדו של רבי ישראל משקלוב על הרוגי הרעש בצפת ורשימת ההרוגים מכולל הפרושים שנכתבו בידי ר' אברהם יצחק סופר הכולל, מוסיף רא"י: "אני הגבר ראה עני בשבט עברתו, אז בקול רעש גדול שהייתי מתושבי עה"ק צפת ת"ו, ונשללו נפשות בני ביתי ואת נפשי הציל ה', גם כל רכושי נאבד בעמקי נשיה והן חסדי ה' כי לא תמנו, והביאני אל נוה קדשו הר ציון ונתנני לעבוד ולמשא בתוך עדת ה' בקהל רב כוללנו ק"ק פרושים הי"ו, אנא ה' חזקני ואמצני בעבודתי באמונה בפרק כל כתבי הקודש והצליחה נא בזכות הרבים לנפש נענה, אנכי העבד לעבדי ה', אברהם יצחק באמ"ו צבי הירש פרוש סו"נ [-סופר ונאמן] הכולל".

כל בוספר ההרועים הקדושים האהב
זה סימן ונאז צידן ברינה
ז"ל

בשנת תרכ"ג יצא בשליחות ביה"ח ביקור חולים (שהוא היה ממייסדיו) לרוסיה. באותה שנה הדפיס בירושלים הגדה של פסח עם פירושים רבים.

ר' אברהם יצחק היה תלמיד חכם חשוב ועסקן ציבורי, ידידו ונאמן ביתו של הג"ר ישעיה ברדקי זצ"ל, ומפורסם במעלותיו ובפעולותיו המצוינות לטובת הישוב ובני הישוב. נפטר בירושלים ביום י"ד כסלו תרנ"ג.

זוגתו²⁰ בזיוו"ש מרת חיה טויבא ע"ה נפטרה בירושלים ביום ג' שבט תרס"ב, ובפנקס חברה קדישא דק"ק פרושים נאמר עליה: "האשה הזקנה מזקני ארץ הקודש החשובה בנשים וכבודה מרת חיה טויבא אלמנת הר"ר אברהם יצחק הכותב, אחות הר"ר משה פרוש".

צאצאיהם: ר' יוסף; ר' יעקב; יחיאל מיכל (שנפטר בילדותו); ור' צבי הירש טרכטנברג. כנראה היתה בתו מ' הענא שיינא - אשת ר' שאול טוביה (ב"ר אוריה) עליון.

בן הג"ר צבי הירש (ב"ר יוסף) פרוש משקלאו וירושלים עיה"ק - זו' מרת ליבא (א, י)

נולד בשקלאב בשנת תק"נ לערך, משם עלה לאה"ק בסביבות שנת תק"פ/תקפ"ו עם בנו ר' אברהם יצחק פרוש-טרכטנברג יחד עם הג"ר חיים (ב"ר פרץ) הכהן אב"ד פינסק, הגיעו לארץ הקודש לאחר נדודים הרבה והתיישבו בצפת.

בשנים תק"צ-תקצ"ה נשלח ר' צבי הירש לאונגריין כשד"ר עבור כולל הפרושים בצפת ובירושלים עיה"ק. רבי ישראל משקלוב נתן בידו איגרת אל מרן החתם סופר ז"ל²¹, ובשובו שלח עמו החת"ס את תלמידו ר' אהרן משה בוימגארטן לארץ הקודש. בעקבות תלמיד זה עלו אח"כ תלמידים נוספים של החת"ס לארה"ק.

אחר הרעש בצפת עבר ר' צבי הירש לטבריה, ומשם עלה לירושלים עיה"ק בה היה מראשי ומנהיגי קהל הפרושים. נפטר בין מנחם-אב תר"ט לסיון תר"י. זוגתו מרת ליבא נפטרה ביום א' מרחשון תרי"ג.

²⁰ בטעות כתבו שר' אברהם יצחק היה חתנו של ר' יחיאל אורי חתן ר' זלמן צורף (הראש"ז), והנכון שבנו ר' יוסף הוא זה שגשא את מ' חיה נעכא ב"ר יחיאל אורי הנ"ל.

²¹ על כך מספר רבי ישראל בזכרונותיו (מובא בספר 'תולדות חכמי ירושלים' ח"ג עמ' 148): "אח"כ היו לי גיעות רבות על מדינת אונגאריין... ושלחנו אני וממוני ירושלים מכוללניו את המופלג ויר"ש מו"ה צבי הירש מפה עיה"ק ונתתי לו איגרות יקרות, והגאון הצדיק הרב המפורסם כבוד מו"ה משה סופר האב"ד ור"מ בק"ק פרעסבורג יע"א והרבנים דעימיה הכירו האמת ונעשה לי ולכוללניו אוהב נאמן..." (ראה על כך בארוכה בספר 'הגאון שנשכח' עמ' 226-212; ובספר 'למטה משה' על מרן החת"ס ז"ל עמ' כה-מ; ועוד).

הג"ר צבי הירש טרכטנברג (א, ח) - זו' מרת רחל, חתן

הג"ר שמואל מוניה (ב"ר אברהם יצחק) זילברמן מפינסק וירושלים עיה"ק -
זו' מרת פייגא נחמה (א, יא)

אחד ומיוחד מגדולי התורה, וראש וראשון לעדת האשכנזים בירושלים.

נולד בפינסק בשנת תקפ"ד. בנעוריו התייתם מהוריו, ובגיל שמונה עלה לירושלים עיה"ק עם דודו²² שגידלו כבן.

דודו הסוחר רצה לעסוק בירושלים במסחר, וכאשר נוכח לראות שאינו מצליח להסתדר בירושלים החריבה והשוממה אמר לשוב אל ביתו ולמסחרו. ברם הילד עצמו לא רצה בשום פנים לעזוב את הארץ, ולא הועילו כל ההשתדלויות של הדוד וידידיו לחזור יחד אתו לפינסק. בראות הדוד כי נפשו של הילד קשורה לירושלים עיה"ק וכי לא יוכל להשפיע עליו לחזור אתו, חזר עמו לירושלים אל בית המדרש הישן "מנחם ציון" אשר בחורבת ר' יהודה החסיד, ומסרו לידי הרב הדיין והעסקן הגדול רבי אורי שבת, על מנת שידאג לחינוכו ולפרנסתו, ואילו הוא חזר לחו"ל. ר' אורי שבת לקחו לביתו, ובראותו את התמדתו העצומה וכשרונותיו המצויינים נתן לו את בתו פייגא נחמה לאשה.

תמונה עתיקה מרבי שמואל מוניה בפרדס האתרוגים

בשנת תרט"ז, עם ייסוד שתי הכיתות הראשונות בת"ת "עץ חיים" אשר בבית המדרש "מנחם ציון" ע"י הג"ר שמואל סלאנט, מינה הגר"ש את ר' שמואל מוניה ואת ר' יעקב ספיר (מח"ס אבן ספיר) למלמדים הראשונים במקום. ר' שמואל מוניה העמיד תלמידים הרבה, מצויינים בתורה ומוסמכים להוראה. דרכו היה ללמוד בדרך הפשט מתוך הבנה עמוקה ומתוך בירור וליבון הסוגיא.

מספר ר' יעקב גולדמן בספרו "בני אשר", כי הגאון הגדול רבי מאיר אויערבאך זצ"ל הרב מקאליש ובעל "אמרי בינה" אשר עלה לירושלים עיה"ק, כשהיה הולך בכל ערב שבת לטבול במקוה שבחורבה היה עולה לביהמ"ד "מנחם ציון" לנוח שם, והיה יושב ומקשיב מרחוק

ללימודו של ר' שמואל מוניה. הגר"מ אויערבאך היה מחריפי פולין, והיה ידוע לחריף גדול בתורה. פעם התבטא לאחד: "יודע אתה, כי לימוד התורה של הליטוואקים נחשב בעיני כאמירת תהלים, אבל בשמעי לימודו של ר' מוניה נכספה נפשי לנשק כל איבריו מרוב מתיקות, אם כי ליטאי הוא".

²² ובספר חלקת מחוקק (עמ' 454) אחר שמביא נוסח מצבתו של ר' שמואל מוניה, מוסיף בזה"ל: "הביאתו אחות אביו באשא ב"ר דוב בן ח' שנה לפה בשנת תקצ"ב". ואולי היה דודו שהביאו בעלה של דודתו הנ"ל.

בשנת תרי"ד, בהיותו כבן שלשים שנה, נסע ר' שמואל מוני על פי בקשת גדולי ירושלים לרוסיה, כשד"ר למען חיזוק הישוב בעיר הקודש. בבואו לפינסק עיר מולדתו, חרדו לקראתו כל גדולי התורה ובראשם רבי אלעזר משה הורוויץ זצ"ל, שהשתוממו על גאונותו והתפעלו מאישיותו, ורצו לעטרו בכתר הרבנות באחד הערים הגדולות, אבל ר' שמואל מוני שהיה קשור לארץ הקודש בכל נימי נפשו לא הסכים לכך וחזר לירושלים עיה"ק.

בירושלים עיה"ק הקדיש את כל עיתותיו לתורה ולתעודה, עסקן מסור היה בכל ליבו ונפשו לזולת, ושימש פרנס על הציבור שלא על מנת לקבל פרס. כראש עדת האשכנזים בירושלים דאג ליושבי ירושלים, לגר ליתום ולאלמנה, היה מנהל כולל פינסק שהיה מהכוללים העניים ביותר, ויושב ראש ועד הכללי "כנסת ישראל", גבאי בחברה קדישא, ומשגיח ראשי על הכשרות בבתי המקולין, על המקוואות, על הפרשת תרומות ומעשרות, ועל הכשר ריחיים של פסח. בין השאר ידוע היה כמומחה והפוסק היחיד בירושלים לענייני אתרוגים, בעצת הג"ר שמואל סלאנט זצ"ל²³. כן היה מורה הוראה בבית המטבחים בימי הגאון מקאליש והג"ר שמואל סלאנט זצ"ל שכיבדוהו והעריצוהו מאד, ולא עשו דבר בענייני הכלל מבלי להתייעץ אתו.

הרבה צרות ותלאות שונות, יסורי הגוף והנפש, עניות ודחקות, עברו עליו בשנים ושנים שנה שישב בירושלים עיה"ק, ובמותו לא קרא אנפשיה "ועזבו לאחרים חילם", כי אפי' קבא דמוריקא לא עזב לבניו אחריו.

ר' שמואל מוני היה גדול בתורה וביראה ובמעשים טובים, גאון וצדיק, מוכתר במידות תרומיות, ענוותן ושפל ברכ. נפטר ביום י"ד באדר שני תרנ"ד בהיותו כבן שבעים, והובא לקבורה בהר הזיתים ברוב עם. הוא ביקש שלא יספידוהו ולא יכתבו על מצבתו שום תואר.

זוגתו הצדקת אשה יראת ה' מרת פייגא נחמה ע"ה, פרנסה את ביתה ככובסת, ומסרה עצמה עבור בעלה למען יוכל לעסוק בתורה ובפעליו הכבירים. נפטרה ד' תשרי תרמ"ב.

מבניהם אחריהם: ר' דובער חיים; ר' סענדר; ר' משה; ר' יעקב מרדכי²⁴; מרת רחל אשת ר' צבי הירש טרכטנברג; מרת הינדא אשת ר' אהרן זבולון (ב"ר שמואל בער) מוילנא וירושלים; ומרת שרה לאה (לא נודע לנו שם בעלה).

(מתוך 'זכרון לחובבים הראשונים' ח"ו עמ' 3-4, ועוד)

²³ בשלהי שנת תרל"ז (שנתעורר אז הנידון אודות כשרות האתרוגים בפרדסי יפו) שלחו הביד"צ דק"ק אשכנזים בירושלים עיה"ק שלשה רבנים מופלגים בתורה ויראת ה' שהיו מבינים ומומחים באתרוגים לבדוק את הפרדסים ביפו מחשש מורכבים, ה"ה ר' שמואל מוני זצ"ל, ר' זלמן (בהרי"ל) לעווי זצ"ל, ור' יואל משה סלומון זצ"ל. בחודש מרחשון תרל"ח נשלחו שנית הרבנים הנ"ל לבדוק את פרדסי האתרוגים בסביבות אום-אל-פחם מחשש מורכבים (אודות הפולמוס ראה ס' פרי עץ הדור (ירושלים תרל"ח), וס' מסורת האתרוג (ירושלים תשע"ז) עמ' ל-סז; ועוד).

²⁴ בנו היה הג"ר ישראל יצחק זילברמן זצ"ל בעמח"ס קרן ישי, ונכדו הג"ר ליפא זילברמן זצ"ל מנהל רוחני דת"ת קמניץ.

חתן הג"ר אורי שבתי (ב"ר חיים) מאושמינא, דיין בירושלים עיה"ק - זו' בזיוו"ר מרת הינדא (א, יב)

נולד באושמינא (ליטא) בשנת תק"ס לערך, משם עלה עם בניו ובני ביתו לירושלים עיה"ק בשנת תקצ"ב.

בשנת תקצ"ט נשלח כשד"ר כולל הפרושים לפרעשבורג אל מרן החתם סופר זי"ע, ועל כך מספר הג"ר עקיבא יוסף שלזינגער זצ"ל במאמרו בקובץ 'תל תלפיות' (חלק יב עמ' 43): "ומעשה היה לפני בהגיע שלוחי ציון הקדמונים התאכסנו בבית אבא אאמ"ו הקדוש [ר' יחיאל] זי"ע, בשמם האחד היה אברהם הג' זצ"ל, והב' מהו' אורי שבתי זצ"ל, והג' מהו' בנימין וואלפזאהן זצ"ל, והביאו לדורון בקבוקי יין של ארץ ישראל... והביאו לבית רבותינו חתם סופר וכתב סופר זצ"ל, והשלוחים בעצמם היו גדולי ישראל אשר בזמן הזה לא שכיחא דכוותיהו, בזכרי בילדותי כשהייתי ישן להבדיל בחיים עמהם בחדרם, אם גם לא היה נר דולק בשבת קודש הם כמעט רוב הלילה הלכו וישבו במשנתם שגורה בפיהם בעל פה. וכאשר הוליכו לבית חת"ס כן הוליכו לשאר גדולי עולם שבאותו זמן".

כשעלה הג"ר שמואל סלאנט לירושלים עיה"ק בשנת תר"א, יסד את בית הדין הראשון לעדת האשכנזים בחורבת ר' יהודה החסיד, ומבין הדיינים הראשונים היה ר' אורי שבתי, שהיה גם ממייסדי ת"ת ושיבת "עץ חיים" בחורבת ריה"ת.

בזיווג ראשון נשא את מרת הינדא (וממנה בנו ר' צבי אריה (הירש לייב); ר' אברהם ניסנבוים; ר' בצלאל; ובתו פייגא נחמה אשת ר' שמואל מוני זילברמן), ולאחר פטירתה בט' מנ"א תר"ח, נשא בשנת תרי"ב²⁵ את מרת הענא גינעשא בת הגה"צ ר' יוסף זונדל מסלאנט זצ"ל (ממנה הוליד את בנו ר' חיים סלאנט).

ר' אורי שבתי היה מהדיינים החשובים ומראשי ועסקני הישוב בירושלים עיה"ק, וחתום עם רבני ירושלים על מסמכים ואגרות שונות²⁶. נפטר ביום ט' מרחשון תרי"ח²⁷.

²⁵ כותבי הקורות מציינים שהפסיק לשמש כדיין בשנת תרי"ב (שש שנים לפני פטירתו) ולא מציינים מדוע, אך אחרי שידועים לנו שבשנת תרי"ב נשא בזיוו"ש את בתו של ר' יוסף זונדל מסלאנט, זה מובן מאד, שהרי אסור לשני גיסים להיות דיינים יחדיו כפסולי עדות (כנפסק בשו"ע חו"מ ו, ט; לג, ג), ועל כן לא יכל לשבת בבי"ד בצוותא עם גיסו ר' שמואל סלאנט שהיה אף הוא חתנו של רי"ז מסלאנט.

²⁶ מעניין לציין, כי על מצבת נכדו ר' מנחם בן ציון ניסנבוים ז"ל (שנפטר בשנת תש"א ומנו"כ בהר הזיתים) הוקדשו כמה שורות לזכרו של זקינו ר' אורי שבתי, וכה נחרת על מצבתו: "אחד מבני ציון היקרים יליד בן יליד ירושלם, חוטר מגזע ישרים רבנים ועסקני צבור וממחוללי הישוב של עדת אשכנזים בירושלם, ראשון בקודש הי' אבי זקנו הרב אורי שבתי ב"ר חיים זצ"ל דיין בירושלם חתן הרב הגאון רבי יוסף זונדל סלאנט" ע"כ. (אם כי את קברו של ר' אורי שבתי עצמו לא הצלחנו למצוא בהר הזיתים, וגם לא מצינו את שמו בפקס החברה קדישא, ועל כן יש שהעלו השערה כי יתכן שר' אורי שבתי נפטר ונקבר בחו"ל (אולי בעת שליחותו כשד"ר וכדו') או על כל פנים מחוץ לירושלים עיה"ק).

²⁷ כן הוא ב"אנציקלופדיה לתולדות חכמי ארץ ישראל" (בערכו), ועוד. ויש להעיר ממש"כ ר' יעקב ספיר בספרו "אבן ספיר" (בתחילת הספר), בו מספר שיצא לחו"ל ביום י"ג תמוז תרי"ח בשליחות ק"ק פרושים ומוסדות ה"חורבה", וכידו איגרת לנדיבי עם בחתימת גדולי ירושלים, ביניהם הוא מונה את "הרב מוה' אורי שבתי זצ"ל".

ימי פטירתם של אבות המשפחה הנזכרים בחלק התולדות

ד' תשרי תרמ"ב
מרת פייגא נחמה (ב"ר אורי שבת) [אשת רבי שמואל מוני זילברמן] (א, יא)

ט"ו תשרי תש"ה
רבי יעקב חיים (ב"ר דב מאיר) אייזנשטיין (א, א)

כ"ז תשרי תרס"ב
מרת חנה פייגא (ב"ר אברהם יוסף) [אשת רבי מרדכי גד ברנשטיין] (א, ד)

כ"ח תשרי תקל"ד/ה
רבינו שלמה זלמן (ב"ר יהודה לייב) מירקש [בעל שלחן שלמה] (א, ו)

א' מרחשון תרי"ג
מרת ליבא [אשת רבי צבי הירש פרוש משקלאוו] (א, י)

ט' מרחשון תרי"ח
רבי אורי שבת (ב"ר חיים) דיין בירושלים (א, יב)

י"ד מרחשון תר"ס
רבי מרדכי גד (ב"ר משה דב) ברנשטיין (א, ד)

י"ד כסלו תרנ"ג
רבי אברהם יצחק (ב"ר צבי הירש) פרוש-טרכטנברג (א, ט)

כ"ב כסלו תרע"ו
מרת רחל (ב"ר שמואל מוני) [אשת רבי צבי הירש טרכטנברג] (א, ח)

ג' טבת תרנ"א
רבי צבי הירש (ב"ר אברהם יצחק) טרכטנברג (א, ח)

כ"ה טבת תרל"ז
מרת שיינא רחל (ב"ר צבי) [אשת רבי אברהם יוסף מבריסק] (א, ז)

כ"ח טבת תרע"ט
רבי דב מאיר (ב"ר יעקב) אייזנשטיין (א, ב)

ג' שבט תרס"ב
מרת חיה טויבא (ב"ר יוסף) [אשת רבי אברהם יצחק טרכטנברג] (א, ט)

כ' שבט תרמ"א
רבי משה דב (ב"ר מרדכי) מאוזדא וירושלים (א, ה)

י"ד אדר ב' תרנ"ד
רבי שמואל מוני (ב"ר אברהם יצחק) זילברמן (א, יא)

כ"ו אייר תרע"ז
מרת הדסה (ב"ר מרדכי גד) [אשת רבי דב מאיר אייזנשטיין] (א, ב)

כ"ח תמוז תרכ"ג
רבי אברהם יוסף מבריסק (א, ז)

ט' מנ"א תר"ח
מרת הינדא [אשת רבי אורי שבתי דיין] (א, יב)

י"ב מנ"א תש"ו
מרת חיה לאה (ב"ר צבי הירש) [אשת רבי יעקב חיים אייזנשטיין] (א, א)

מילי דאבות

נספחים

החלול שבת גרם להתמרמרות גדולה.

חלול החג בפומבי

5000 מחברי "הנוער העובד" התאספו בתל אביב ביום שמחת התורה. כינוס זה היה מלווה בחלול החג באפן מחפיר. רבים באו בליל החג ברכבת. החרש אות להמשחתת פים בהכינוס נערכו כשבת קדש.

הרה"ג ר' יעקב אייזנשטיין זצ"ל

ביום הראשון דהג הסוכות נפטר בירושלם אחרי מחלה קשה אחד מיקירי ומילידי ירושלם הרב הגאון מהר"ר יעקב אייזנשטיין זצ"ל בשנת ה'67 לחייו. המנוח היה משופרא דשופרא דקרתא קדישא תלמיד חכם עצום וירא ה' למופת. כל ימיו היו שרשרת ארוכה של תורה ועבודה ה' עיף עייל ושייף נפיק וגריס באורייתא תדירא. מרדקדק במצוות קלות כבמטרות. ענותו והולך חום. כל ימיו חי בצוני וחזקות. למד ולימד בשיבת מאה שערים. וזכה רבים בקביעת שעורים לתורה. בזמני הקשים ביותר בהיו הפרטים לא מש מאהלה של תורה שקידתו היתה עצומה ולא שם לב למניעות הפרטיות. ה' המיד שמת בחלקו רוח זה חפץ עליו כל ימיו.

בהיותו שנתנים בעיר בריסק בשליחות ישיבת מאה שערים היה משומעי שעורי הגה"ק מהר"ח סלובייציג זצ"ל שהשתעשע בו. כמו"כ למד עם בנו יבל ח"ט הגה"צ מהר"ז סלובייציג שליט"א. גאב"ד בריסק. בבואו לירושלם שאל למקורביו על האברך התלמיד חכם הירושלמי שהי חביב על אביו זצ"ל. את בנותיו גידל בהדר התורה והמטורה והשיאן לת"ת השאד דור ישרים.

בהליתו שהתקיימה למחרת ביום אחרון ח"ט השתתף קהל גדול מאד מחכמי ורבני הישיבות רבנים תלמידי חכמים וקני ירושלם.

בכיתו בנוכחות המשפחה ומקורביו הספיד הרה"ג ר' אברהם דוד רוזנטל שליט"א בשם המשפחה אח"כ הספידו הרבנים הגאונים ר' יוסף

היים ליב איירבך. ר' בורציון ידלר ור' יצחק יעקב וכספייגל שליט"א.

בפסידתו נאברה לירושלם אחד מכלי חמחה היקרים לה. הבל על דאבדת.

הרה"ג ר' צבי שנה זצ"ל

ואת ההפסד תסבול

אוי והגון שהיהדות
ז ישראל תסתפק
ז של שב ואל הע

זי אפשר לה להשי
זוב דעות בשאלות
להם כל קשר עם
ה בכל תקופותיה
זסתלקות העמידה
ביהדות כאלה יש
ה ברורה להקוני
דבר בשם האומה
הארצי ישראלית.
יע בשם הישוב

גלוי לכל האומה
ז אינה מוצגת את
אינו ראוי לחכות
זל החלטות בשם
זעתה לפני ה' -
יוצאת להדרכת.

זי שכל שא
זדה על משלחת
זגתרחקי בודוע
זת תשא עליה
זי המרץ להגיד
זי ישראל בזה

מאמר לזכרו של ר' יעקב חיים אייזנשטיין שנתפרסם בעיתון "קול ישראל" אחר פטירתו

לזכרו של ר' יעקב חיים

ליום השלישים לפטירתו.

בחג הסוכות בזמן שמחתנו ביום הראשון
נשבתה משוש לבנו נהפך לאכל מחולנו. כי ביום
הזה גלקה מאתנו עשרת ראשינו ה"ה סבי הרה"ג
ר' יעקב חיים בר' דוב מאיר אייזנשטיין זצ"ל.
רק בן סיו שנה היה במוחו, אולם מראהו
בזמן האחרון היה דל עד מאד וירד פלאים עקב
המחלה הממארת - מחלת הסרטן - אשר כלתה
את חייו ביסורים ומכאובים נוראים.

אבידה גדולה אבדה לנו בסתנו. גדלו בחורה
מוחו החריף והעמוק, שיעוריו אשר נאמרו מדי יום
ביומו בביהכ"ג, אף בימות החורף והשלג לא חסה
בעד נפשו והלך במסג"נ לשיעורו. מי יוכל לשער
ולהעריך את גודל האכידה.

תקופה ארוכה של קרוב לחמשים שנה למד
ברציפות בישיבת מאה-שערים, ושקידתו הגדולה
אשר לא פסק פומיה מגרסיה ועשה לילות כימים
והגה על התורה - אין לשער, עד שאפילו בימי
מחלתו הקשה היה עוד הולך מדי יום ביומו לישיבה
אשר היתה רחוקה מהלך רב מביחו. וכששאלהו
פעם לפרש הדבר ענה כי קבע שיעור עם אחד מבני
הישיבה וכל חיותו הוא מאותם השעות של השיעור.
מלבד זה חונן היה במדות תרומיות רבות
אשר לא בנקל למצאם אפילו בין תופשי התורה.
מדת הסבלנות ואי-הקפידות היתה בו במדה ניכרת.
מימיו לא כייש פני איש ולא הקפיד על שום
אדם אלא קבל את כל אחר בסבר פנים יפות. שמח
בחלקו היה ומקבל יסורים באהבה, עד אשר בכל
ימי מחלתו הקשה והממושכה כמעט שלא הוציא
אנחה מפיו, אלא אדרבה הראה פנים שוחקות כאלו
לא כלום, אף שבקרבו היה בוער אש המחלה אשר
אכלה את נפשו.

מתוך כתביו שהשאיר נמצאים הרבה פנקסים
וכתבים אשר מהם אנו יכולים לידע קצת את גורל
מלחמתו - מלחמת היצר - שנהל בעזו ובעקשנות
יתירה. מתוכם מוכח כי תקופה ארוכה רבת שנים
נהל את העבודה המאומצת הזאת - עבודת השם
- וחזק את עצמו מדי פעם בפעם עד כי זכה ועלה
למדרגה גבוהה שלא הרבה זוכים לה.

גם הקדשות, דירות לעניים, והלואות רבות
סדר לאנשים שונים ונהל אותם אף שלא על מנת
לקבל פרס. בכן יוצא מזה כי הוא החזיק את שלשת
העמודים שעליהם העולם עומד ואלו הן: תורה,
עבודה, וגמילות-חסדים.

בזמנו שנתקיימה ביום המחרת אי דתוהמ"ס
השתתף קהל גדול מסלתה ומשמנה של הישוב הישן
וביחוד מבני הישיבות בירושלים, וחלקו למנוח
הגדול את כבודו האחרון. רבנים וגאונים הספידוהו
והעריכו את גורל האכידה שאבדה לנו, השאיר דור
ישרים חתנים ובנות ונכדים לומדי תורה ויראי
שמים. יהי זכרו ברוך. מ. ה. ש.

לה והשבי

המדיעין המרכזית על יחסי
ר (משרדי הסוכנות ההיר
נחלת בנימין 69) שמורים
ברקים ודרישות שלום מאת:

ג. שמואל — ליעקב גטמן
א. אטקין חנה מגומל —
ב. אטקין ולשושנה אבל
לדודה יצחק לנגסברג ול-
אייזנברג חסיה — לד"ר
ג. אוסטרוביאק יעקב
— ליעשית-חיים אוסטרוב-
ד. רח' עקיבא 38 ת"א;
אהרן — לצבי ופניה דיק
זולר שלום — לאחיו יעקב
ד. בן יהודה חיפה; אומנס-
ה. בן ניסן — לפניה בת
יגוב ולמשה ליפשיץ, רופא-
ילשטיין עזריאל-לייב בן ברוך
— ליעקב, שלמה ושינדל
ז. בירושלים ולשמואל שולצ-
נצי; אנגלשטיין — להרשל
ילקוש; אפלמן נטה בית אבי-
נלצ — לדודה יעקב בן מרק
וידם: שבזי 36 ת"א.

נ. בצלאל — לגבריאל בנימין
ס. רחוב יפו 37, חיפה; ד"ר
— למיכאל בן טוביה בגן
יב. לודו מצקביץ; ברובסקי
רודנה — לקרוביה ומכריה
גרנר אלי בן ליפה — לאחותו
גר. בחיפה; בילובסקי מאיר בן
זעראסון — לאחיו יהודה בן
עזה מבלגיה ב-1922; בלייכ
זלה בת חיים מקורצין — לד"ר
גר. יעקב רב (בעל בית"ר לט'
ימת גן) לוי דים, שאול קלמר

ובסקי ליבשה בת יעקב —
אליעזר בן אברהם גולובסקה
ק. גש אברהם-יצחק — לאחר
הגיטלה טובה גש מפולטוסק,
ארצה מורשה ב-1938 ולדוד
מלייפציג; גוטשאלק ריבה מהר
לבית גוביצקי — לשרה כץ
מאיר מגלומסקה, לרופאת שנים
מגולדינגן ולמכריהם יוצאי גול-
והוונפוט; גביהן בר — לאסתר
קליין, עלו ארצה ב-1935 ולאח
ביום, הקלאי; ד"ר גלר שלמה
— לאחיו טוביה אקסמן; גור-
ובה בת יצחק — לדודה בורצקי
ז. לוקסנבורג; גולדברג רוזה בת
— לאהרן פוליאק.

זביצקה רוזה לבית הינדנבורג
יוסק — לזאב ויעקב בני אבי-
שטיינברג; גולדבלאט יטה מקוב
— לאחותה בתיה גולדבלאט, תו-

אבוסובה(?) יעל — ליעקב, מי-
יחסי הארמוניה(?) הורניק

הלמדן הירושלמי

(שלושים למותו של הרב ר' יעקב חיים
אייזנשטיין ז"ל)

הלן מאתנו ללא צמח יהודי גדול בתורה,
בעל מידות תרומיות, הרב הגאון ר' יעקב
אייזנשטיין ז"ל, שהיה ידוע בשם ר' יענקיל
ביל מאירס (ר' יעקב ברי דוב מאיר) או
פשוט: "רבי"... מי שהכירו ושמע את השם
ר' יעקב, ידע, שהכונה היא לאותו הלמן
הפשוט, הצנוע, מרביץ התורה ברבים, אם
בפינה הצפונית-מערבית של ישיבת מאה שע-
רים במשך חמישים שנה, ואם בבתי-הכנסיות
שבשכונות שערי-חסד. בעיקר היה ידוע כלמי
דן מובהק בקרב ציבור לימודי הישיבות בירר-
שלים.

נולד בשנת תרל"ח בירושלים לאביו הרב
ר' דוב מאיר ז"ל, יהודי תלמיד-חכם מובהק
וחביב על הבריות, מי שהיה מזכירה של
ישיבת מאה שערים במשך שנים רבות. נוסף
על גדלותו בתורה וביראה הצטיין באהבה
עזה לארץ-ישראל בכלל ולירושלים החדשה
בפרט. היה קשור לארץ-ישראל בכל גופו
ולא יצא הימנה אלא פעם אחת למען חינוך
התורה בנסיעתו לבריסק לעזור את אחיו
בני ישראל שם, שיבואו לעזרת חכמי התורה
בארץ-ישראל ולומדיה, כשליח ישיבת "מאה
שערים", שרחפה עליה או סכנת סגירה. גם
בתוך-לארץ, לא פסק פומיה מגורסא" וגם
בבריסק, בכירותו וקראותו בשם: "הלמן
הירושלמי". בבריסק שחזר ממעיניו של האון
ר' חיים סולובייטשיק, רבה של בריסק, ששי-
מש כידוע, נשיא כל הישיבות שבארץ-ישראל,
בכל ימיו היה ממשכמי "החתיקין". אחרי
גמר תפילת השחרית היה נוהג להגיד שיעור
גמרא או משניות לפני קהל המתפללים.
לעם שמיצת הצלצול השמיעי של השעון היה
יעקב אורז במספחתו האדומה את ה"מנה"
של ארוחת-הצהרים ויוצא לדרך... תמיד היה
הראשון בישיבה באשמורת-הבוקר והאחרון
בשעות הערב, ובמשך כל היום למד בהת-
מדה רבה. כדרך-לימודו כן היה משכן ועניו.
היה בא לעזרת כל תלמיד וצעיר מבחורי
הישיבה ומסביר לו כל דבר המוקשה בחל-
מודה. מיתו היא אכידה גדולה לציבור חכמי
הישיבות, כי נתינתו ממורה דרך נאמן,
ובפרט אכידה היא לאותם הנערים שיינקו
הורה ממנו.

אחרי מותו מצאו בעוכרנו ירושה גדולה
והיא — פנקס החשבונות של חיינו... לא
החשבונות של ההכנסה וההוצאה, אלא את
החשבונות של לימוד-התורה וקיום המצוות.
בכל יום ויום היה נוהג לרשום בפנקס זה
מה עשה במשך היום: כמה למד? ואיך
למד, הדיבר דברים בטלים? ובמקרה שהר-
גיש שנכשל בעבירה הקלה שבקלות — היה
קונס את עצמו בתענית דיבור" או בני-
דודי-שניה, ורשם את הקנס על הדף של
אותו יום... בסוף כל שנה איזן את החשבו-
נות, ואם חשבון החוב עלה על חשבון
הזכות — שוב קנס את עצמו בתעניות...
חבל על דאבדון ולא משתכחין!
יצחק נחום לוי (שכונות)

נמצאים בברגנבלוז
ממוסרי בשווייץ בתקבלת הדעה

חדשות

7: קיצו
מיות: 1.45
בשלוש הל
1:05: בצר
רית: 1.90
לש הלשו
צור בשלו
כפולנית:
10.15 סכ
פתית: 10
11.50 כגו
תיכונית,
חד
7.30, 7
15, 10, 8

12.30
13.15 ת
תהלוכה:
קובל. א
13.35 מו
פן של
העברית:
דום —
לוי. א
— שי
20.35
רוסיים
ופרגס
סוגסה
ערוך
21.40
על ער
מס' 2

יום

מאמר לזכרו של ר' יעקב חיים אייזנשטיין שנתפרסם בעיתון "הצופה" ככלות השלשים לפטירתו

הישיבה הגדולה והתלמוד תורה מאה שערים

Grand College
and
Talmud Torah
MEAH-SCHEARIM
JERUSALEM.

ב"ה. בעה"ק ירושלים ת"ו. יום כ"ה לחודש תמוז שנת תרע"ב

שטר בעלות משנת תרע"ב בחתימת הביד"צ דק"ק פרושים, בו מוסר הג"ר שאול חיים הורוויץ זצ"ל (הרב מדובראוונא ומייסד ור"י מאה שערים) לעת זקנותו את בעלותו על ישיבת מאה שערים לר' דוב מאיר אייזנשטיין ולר' דוד יצחק אלטשולר

אנחנו החת אלמחי דני דינא, קריא אונתנו הרב האון ר' אבול חיים הלוי הורוויץ אלטא, אה"י הרב יק"ק דובראוונא, מוסר היאני
 והתת ומחא אעריס תו נידוע לכל, ונקא מחתנו להעיד לפני הרה"ה הצ"ל ה"ו, אחתימתי אחתמתי מעבר לך זה, היא חתימתי
 מחא, וזי כל הדברים האמורים המה בדעתי ולדני הטוב, להני תרי הר"ר דוב מאיר אייזנשטיין נ"י, וה"ר דוד יצחק אלטאולער נ"י, הקנה
 כל זכויותיו בנאק"ת עפ"י ר"ת ועפ"י כח המחאה י"ה, וכל מי אעשה דבר בענין המוסר הצ"ל נגד דעתם ודאונס, לא יהא בזה ממ
 כי רק עליהם הוא קא סמיך, וליא"י ואח"כ בעה"ק יוס"ד א"ג מחס אב תערב פעה"ק ירואלס תו
 נאס מצה"ל ימ"ר למ"ה ל"ה ה"ו
 ונאס פ"יוו"ל למ"ה ל"ה ה"ו

במותב תלתא כי דינא כחדא הוינא ואתג לקדמנא הני תרי סה"י דחתימו לעיל ר' עזריאל אפר"י פ"יוו"ל אמאס נ"י ואחרו לנו
 אזה"ח"י מחא ואשרנוהי וקיימנוהי כדחזי, וכל האמור לעיל הע"י בפנינו הצ"ל, ובעה"ה הצ"ל יוס"ד א"ג ח"נא הע"ר פעה"ק ירואלס
 נאס י"ה חוק ויחזיק אע"ל
 נאס י"ה חזק ויחזיק אע"ל
 נאס י"ה חזק ויחזיק אע"ל

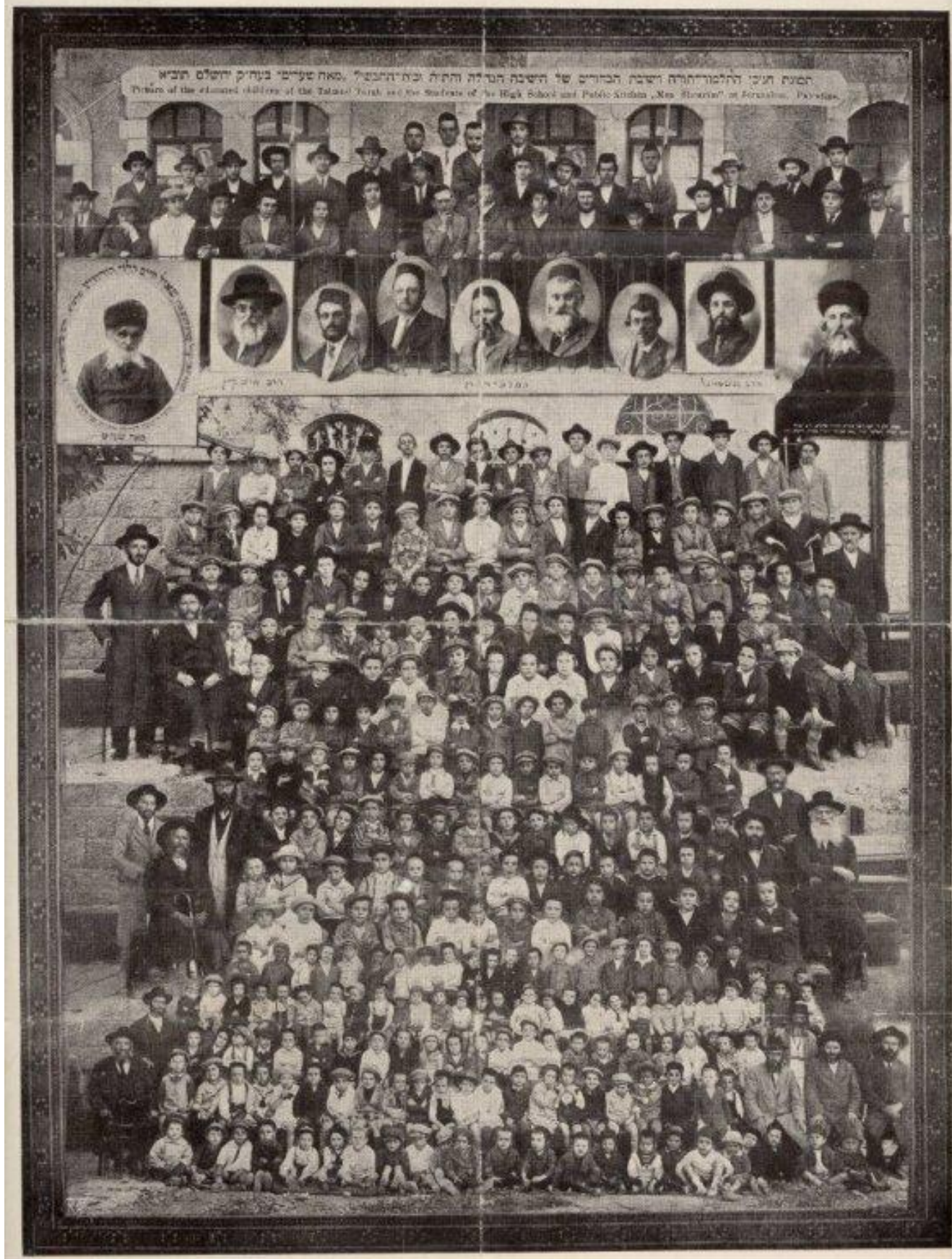

כנ"ל בחתימת העדים והביד"צ דק"ק פרושים וחסידים

וגם דאג למחיתו וללמודו עד לחשיאו אשת ולסדר
 לו פרנסה ע"י הלואה.
 כל עשירי ירושלם היו נוחנים לו הלואות
 וידעו שבזמן שהוא מבטיח לשלם יקבלו את הכסף,
 אע"פ שהלואה שלקה בשבילו לא שלם בזמנו, הי'
 לוקח מזה ונותן לזה וחוזר חלילה, מכרו קראו
 אותו בשם "ירדן" (ע"פ הגמ' ב"מ כ"ב).
 תמיד היו עוסק בתורה עם תלמידים שלא
 ע"ט לקבל פרס, בזמן המלחמה הקודמת שהשתטש
 מעבודת הצבא השורקי, היו מנהל ישיבה בחצר
 "שונה הלכות" של בחורים שגם הם היו משתמשים
 מעבודה זו והיו מקבלים מחיתם מהפקוא"מ
 מאס שפרדם.
 למד תורה אצל הגאון מהר"ל דיסקין והגאון
 ר' נפתלי הירץ הלוי הגר"ז ברורמן והיו תמיד יד
 ימינו של הגר"ח זוננפלד זצ"ל, היו גר כל ימיו
 בעיר העתיקה ולא רצה בשו"א לצאת, גם בימי
 המאורעות וגם בימי מחלתו שכב רק בכיה"ח
 "משגב לך" לשנים מן החומה.
 גדולי הרבנים הספידוהו. תנצבה
 ב"א ותלמידו
 אברהם חיים ברנשטיין

הרה"ג מוה"ר
 ר' ישראל יעקב ברנשטיין ז"ל
 ביום ה' ט' שבט נפטר הרה"ג ר' י"י ברנשטיין
 ז"ל, נולד בירושלים בשנת תרכ"ד לאביו הרה"ג ר'
 מרדכי גד ז"ל מאוורא (פלך מינסק) מראשי המרדקים
 בארץ ישראל, טבוע הגאון בעל "שלחן שלמה"
 שהיו לו מכתב יחסי עד רש"י וריב"ז עד דוד
 המלך ע"ה.
 כל ימיו היו שרשרת ארוכה של תורה וגמילות
 חסדים, כל קשה"יום היו פונה לריו"ב, היו מסדר
 לו תיקף ומיד גמ"ח שיוכל לפתוח לו עסק או
 לבסס את עסקו ואח"כ סדר לו תשלומים קלים,
 והכל היו בנוסח ירושלם תישן בלי ערבות בנקאית
 וכלי רבית כלל, ואפילו מי שלא שמר את השלומיו
 בסדר היו מקבל הלואה חדשה.
 כל עולה חדש היו ירדיו שולחים אותו אל
 הריו"ב והוא היו מסדר אותו בזמן הראשון לבואו

מאמר באחד מעיתוני התקופה אחר פטירת ר' ישראל יעקב ברנשטיין (שבט תש"ז),
 בו נאמר שאביו ר' מרדכי גד היה מצאצאי הגאון בעל שלחן שלמה ז"ל

תמונה מרבני ותלמידי ישיבת ות"ת מאה שערים (מלפני שנת תרע"ו), בו נראים בתמונות המוגדלות - מימין הג"ר יוסף גרשון הורוויץ זצ"ל מרבני הישיבה, ומשמאל הג"ר שאול חיים הלוי הורוויץ זצ"ל מייסד וראש הישיבה, לצידם - מימין (ליד ר"ג הורוויץ) הרב ווכטפויגל רב שכונת שערי חסד בירושלים, ומשמאל (ליד רש"ח הורוויץ) הרב מושקין, ובאמצע נראים חברי המזכירות, ביניהם זקיננו ר' דוב מאיר אייזנשטיין (ניתן לשער שהוא הנראה באמצע ממש - למטה התמונה בהגדלה)

ממציבותיהם של אבותינו בהר הזיתים

פ"נ האשה הצנועה מרת ח' לאה ברשה ע"ה
בת ר' צבי ז"ל אשת הרב ר' יעקב חיים ז"ל
אייזנשטיין נלב"ע י"ב מנ"א תש"ו תנצב"ה (א, א)
(גוש הישן חלקה י"ב שורה 6 קבר 27/1)

פ"נ הרב השקדן תני ומתני מוהר"ר יעקב חיים
בה"ר דוב מאיר זצ"ל אייזנשטיין
נלב"ע ביום א' דחג הסוכות תש"ה תנצב"ה (א, א)
(גוש הישן חלקה י"ב שורה 8 קבר 18)

פ"נ הא' הדסה ב"ר מרדכי גד
נ' כ"ו אייר תרע"ז תנצב"ה (א, ב)
(וואהלין ב' חלקה א' שורה 35 קבר 42)

פ"נ ה"ר דוב מאיר ב"ר יעקב
נ' כ"ח טבת תרע"ט תנצב"ה (א, ב)
(וואהלין ב' חלקה א' שורה 28 קבר 43)

פ"נ ר' מרדכי גד ב"ר משה דוב מאוזדא
נ' י"ד חשון תר"ס תנצב"ה (א, ט)
(גוש הישן חלקה ח' שורה 16 קבר 56)

פ"נ ה"ר משה דוב ב"ר מרדכי ז"ל מאוזדא
נ' כ' שבט ש' תרמ"א תנצב"ה (א, ה)
(גוש הישן חלקה ח' שורה 16 קבר 55)

פ"נ האשה שיינא רחל ב"ר צבי מקארלין
נ' כ"ה טבת תרל"ז תנצב"ה (א, ט)
(גוש הישן חלקה ו' שורה 27 קבר 3)

פ"נ הר"ר אברהם יוסף מבריסק זצ"ל
ונפטר ביום כ"ח לחו' תמוז שנת תרכ"ג
לפ"ק תנצב"ה (א, ט)
(גוש הישן חלקה י"א שורה 8 קבר 30)

א"ח מ' חנה פייגא ב"ר אברהם יוסף מבריסק
נ' כ"ז תשרי תרס"ב תנצב"ה (א, ט)
(גוש אמצעי 2 חלקה ב' שורה 17 קבר 29)

פ"נ רחל בת הרה"ג שמואל מוני ז"ל
נ' כ"ב כסלו תרע"ו תנצב"ה (א, ח)
 (גוש הישן חלקה י"ב שורה 3 קבר 23)

פ"נ ר' צבי ב"ר אברהם יצחק
נלב"ע ג' טבת תרנ"א תנצב"ה (א, ח)
 (גוש הישן חלקה ט' שורה 7 קבר 24)

פ"נ א"ח מ' חיי' טויבא בת הר"ר יוסף
א' הר"ר אברהם יצחק ז"ל
נלב"ע ג' שבט תרס"ב תנצב"ה (א, ט)
 (גוש הישן חלקה ט' שורה 7 קבר 23)

פ"נ הר' הישיש יר"א מו"ה אברהם יצחק בה"ר צבי
נלב"ע י"ד כסליו תרנ"ג תנצב"ה (א, ט)
 (גוש הישן חלקה ט' שורה 7 קבר 25)

שלושת מציבותיהם של ר' אברהם יצחק פרוש-טרכטנברג (משמאל)
וזוגתו מרת חיה טויבא (מימין) ובנם ר' צבי הירש (באמצע) זה לצד זה
(גוש הישן חלקה ט' שורה 7)

פ"נ ה"ר שמואל מוני ב"ר אברהם יצחק
נלב"ע י"ד אדר שני תרנ"ד תנצב"ה (א, יא)
(גוש הישן חלקה י"ב שורה 5 קבר 22)

פ"נ אשה יראת ה' מרת פייגא נחמה
בת הרב ר' אורי שבת
נלב"ע יום ה' ד' תשרי תרמ"ב תנצב"ה (א, יא)
(גוש הישן חלקה י"ב שורה 5 קבר 21)

